

PANEVĖŽIO KOLEGIJOS
TECHNOLOGIJOS MOKSLŲ FAKULTETAS

Aplinkos apsaugos studijų programos studentas **Mindaugas Kasparavičius**

**VIENINGOS GAMINIŲ, PAKUOČIŲ IR ATLIEKŲ
APSKAITOS INFORMACINĖS SISTEMOS ANALIZĖ
PANEVĖŽIO REGIONE**

Baigiamasis darbas

Baigiamojo darbo vadovas
lektorius Gintautas Ulys

Patvirtinu, kad mano profesinio bakalauro baigiamasis darbas parašytas sąžiningai, nepažeidžiant kitiems asmenims priklausančių autorių teisių, tiesiogiai ar netiesiogiai panaudotos kitų šaltinių citatos pažymėtos informacijos šaltinių nuorodose.

Studento vardas, pavardė, parašas

Panevėžys, 2019

TURINYS

ĮVADAS	7
1. BENDROS ŽINIOS APIE VIENINGOS GAMINIŲ, PAKUOČIŲ IR ATLIEKŲ APSKAITOS INFORMACINĘ SISTEMĄ	9
1.1 Pagrindinės sąvokos, apibrėžimai ir santrumpos	10
1.2 Vieningos gaminių, pakuočių ir atliekų apskaitos informacinės sistemos veikimo ir analizės principai	11
1.2.1 Vieningos gaminių, pakuočių ir atliekų apskaitos informacinės sistemos veikimo principai	12
1.2.2 Atliekų susidarymo apskaita	14
1.2.3 Atliekų tvarkymo apskaita	16
1.2.4 Atliekų apskaitos suvestinių ir metinių ataskaitų teikimo tvarka	17
1.2.5 Atliekų apskaitos duomenų saugojimo reikalavimai ir terminai	18
1.3 Gaminių ir pakuočių apskaita, apskaitos ataskaitų rengimas ir teikimas	18
1.3.1 Apmokestinamųjų gaminių rūšys	20
1.3.2 Registracija gamintojų ir importuotojų sąvade bei atliekų tvarkytojų valstybės registre	21
1.4 Visuomenės švietimo ir informavimo atliekų tvarkymo klausimais reikalavimai	21
1.5 Lietuvos atliekų sektoriaus pagrindinių teisės aktų sistema	22
2. VIENINGOS GAMINIŲ, PAKUOČIŲ IR ATLIEKŲ APSKAITOS INFORMACINĖS SISTEMOS IR DUOMENŲ ANALIZĖ PANEVĖŽIO REGIONE	24
2.1 Reikalingų dokumentų, taikomų atliekų turėtojams ir vežėjams rengimas	39
2.1.1 Atliekų apskaitos reikalavimai regiono įmonėms ir organizacijoms	41
2.2 Vieningos gaminių, pakuočių ir atliekų apskaitos informacinės sistemos integracija ir sąsaja su kitais veikiančiais įrenginiais	42
2.2.1 Vieningos gaminių, pakuočių ir atliekų apskaitos informacinės sistemos sutrikimai ir pasekmės	43
2.2.2 Vieningos gaminių, pakuočių ir atliekų apskaitos informacinės sistemos privalumai, trūkumai ir tobulinimas	44
IŠVADOS	46
INFORMACIJOS ŠALTINIŲ SĄRAŠAS	47
SANTRAUKA	49
SUMMARY	50

IVADAS

Lietuvai įstojus į Europos Sąjungą, su augančia šalies ekonomika ir didėjančiu vartojimu, kasmet susidaro vis didesni kiekiai atliekų. Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintame *Valstybiniame strateginiame atliekų tvarkymo plane* savivaldybėms rekomenduota pradėti atliekų tvarkymą remiantis regioniniu principu ir įsteigti regionines atliekų tvarkymo sistemas.

Atliekų susidarymo ir tvarkymo apskaita nuo 2018 m. sausio 2 d. vykdoma naudojantis Vieningos gaminių, pakuočių ir atliekų apskaitos informacine sistema. Ši apskaitos informacinė sistema pakeitė iki tol naudojamą Atliekų susidarymo ir tvarkymo apskaitos duomenų elektroninio teikimo sistemą. Vieningos gaminių, pakuočių ir atliekų apskaitos informacinės sistemos tikslas – informacinių technologijų priemonėmis valdyti gaminių, pakuočių ir atliekų apskaitos ataskaitų ir kitų duomenų rinkinių priėmimo ir pateikiamų gaminių, pakuočių ir atliekų apskaitos duomenų stebėsenos ir kontrolės procesus.

Vieningos gaminių, pakuočių ir atliekų apskaitos informacinės sistemos organizacinę struktūrą sudaro: Aplinkos ministerija (sistemos valdytojas), Aplinkos apsaugos agentūra (sistemos tvarkytojas) ir Vieningos gaminių, pakuočių ir atliekų apskaitos informacinės sistemos duomenų teikėjai (sistemos dalyviai).

Po naujosios sistemos įdiegimo, sistemos dalyviai teigia, kad neproporcingai padidėjo administracinė našta, atsirado poreikis sukurti naujus etatus Vieningos gaminių, pakuočių ir atliekų apskaitos informacinės sistemos specialistams bei susiduriama su nesibaigiančiu esminių sistemos sutrikimų ir techninių gedimų sąrašu.

Darbo tikslas – išanalizuoti Vieningos gaminių, pakuočių ir atliekų apskaitos informacinės sistemos veikimą ir jos rezultatus Panevėžio regione.

Darbo uždaviniai:

1. Išnagrinėti Vieningos gaminių, pakuočių ir atliekų apskaitos informacinės sistemos veikimo principus;
2. Apibūdinti apskaitomų atliekų, jų surinkėjų ir tvarkytojų kategorijas;
3. Išanalizuoti Panevėžio regione susidarančių atliekų srautus ir jų apskaitą;
4. Atlikti atliekų apskaitos dokumentų ir teikiamų ataskaitų rengimo vertinimą.

Darbo objektas – Vieningos gaminių, pakuočių ir atliekų apskaitos informacinė sistema.

Darbo metodai: techninės ir norminės literatūros, teisės aktų ir statistinių duomenų analizė.

Darbo praktinė reikšmė. Apibendrinta ir detalizuota informacija apie Panevėžio regione veikiančią Vieningos gaminių, pakuočių ir atliekų apskaitos informacinę sistemą, jos dalyvius ir veikimo principus. Gauti duomenys gali būti naudojami atliekų apskaitos vertinimui ir analizei.

Šiame darbe demonstruojamas šių studijų rezultatų pasiekimas:

1. Mokėjimas atskirti, sistemingai pateikti ir reziumuoti visą gaunamą informaciją;
2. Analizuoti susidarančių atliekų surinkimo, apskaitos ir tvarkymo procesus;
3. Žino ir taiko tarptautinių konvencijų nuostatas ir Lietuvos Respublikos valstybinių institucijų aplinkosauginius teisės dokumentus;
4. Geba rasti aktualią informaciją duomenų bazėse, ją sisteminti ir vertinti;
5. Geba stebėti ir kontroliuoti regiono aplinkos būklę, rengti dokumentus aplinkosauginės veiklos organizavimui ir vykdymui;
6. Geba parinkti metodus ir taikyti technologijas projektuojant nedidelių objektų projektus;
7. Geba teikti aplinkosauginę informaciją visuomenei ir vykdyti ekologinį švietimą.

1. BENDROS ŽINIOS APIE VIENINGOS GAMINIŲ, PAKUOČIŲ IR ATLIEKŲ APSKAITOS INFORMACINĘ SISTEMĄ

Atliekų susidarymo ir tvarkymo apskaita nuo 2018 m. sausio 2 d. vykdoma naudojantis Vieningos gaminių, pakuočių ir atliekų apskaitos informacinė sistema (toliau tekste – GPAIS). Ši apskaitos informacinė sistema pakeitė iki tol naudojamą Atliekų susidarymo ir tvarkymo apskaitos duomenų elektroninio teikimo sistemą (toliau tekste – e-ASTA). GPAIS kūrimas buvo finansuotas Europos Sąjungos (toliau tekste – ES) struktūrinių fondų, iš Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto ir kitų teisės aktuose nustatytų finansinių šaltinių, o GPAIS tvarkymas ir priežiūra – valstybės biudžeto ir kitų teisės aktuose nustatytų finansinių šaltinių lėšomis. Atliekų susidarymo ir tvarkymo apskaitos nuo 2018 metų ir vėlesnių metų ataskaitos turi būti teikiamos tik naudojantis GPAIS.

Duomenų perdavimas į GPAIS nebuvo sklandus, tai parodo net trys pereinamieji laikotarpiai 2018 metais. Pirmasis pereinamasis laikotarpis nustatytas Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymu iki 2018 m. birželio 30 d. (Lietuvos Respublikos aplinkos ministro sausio 31 d. įsakymas, 2018). Antrąjį pereinamąjį laikotarpį Aplinkos ministerija (toliau tekste – AM) pratęsė todėl, kad GPAIS išorės vartotojams (gamintojams ir importuotojams) duotų daugiau laiko integruoti naudojamas verslo valdymo sistemas su GPAIS iki 2018 m. spalio 1 d. (Lietuvos Respublikos aplinkos ministro liepos 2 d. įsakymas, 2018). Trečiasis pereinamasis laikotarpis nustatytas Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymu iki 2018 m. gruodžio 1 d. (Lietuvos Respublikos aplinkos ministro spalio 1 d. įsakymas, 2018). Kaip teigiama AM pranešime: „šitaip siekiama užtikrinti, kad šalies ūkio subjektai atsakingai vestų gaminių, pakuočių ir atliekų apskaitą ir įprastą naudotis sistema“ (Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija, 2018).

Naudojimasis GPAIS yra privalomas:

1. Gamintojams ir importuotojams (jų organizacijoms), kurie į rinką tiekia gaminius (apmokestinamuosius gaminius) ir pakuotes;
2. Atliekų tvarkytojams;
3. Atliekų surinkėjams;
4. Atliekų perdirbėjams;
5. Atliekų eksportuotojams;
6. Tarpininkams, užsiimantiems atliekų prekyba;
7. Regioniniams atliekų tvarkymo centrams;
8. Kitiems atliekų sektoriaus dalyviams.

1.1 Pagrindinės sąvokos, apibrėžimai ir santrumpos

Santrumpų sąrašas:

1. **AAA** – Aplinkos apsaugos agentūra;
2. **AAD** – Aplinkos apsaugos departamentas prie Aplinkos ministerijos;
3. **AM** – Aplinkos ministerija;
4. **ATVR** – Atliekų tvarkytojų valstybės registras;
5. **DB** – duomenų bazė;
6. **e-ASTA** – Atliekų susidarymo ir tvarkymo apskaitos duomenų elektroninio teikimo sistema;
7. **EEĮ** – elektros ir elektroninė įranga;
8. **ENTP** – eksploatuoti netinkama transporto priemonė;
9. **ES** – Europos Sąjunga;
10. **GIIS** – gamintojų ir importuotojų sąvadas;
11. **GPA** – gaminiai, pakuotės ir atliekos;
12. **GPAIS** – Vieningos gaminių, pakuočių ir atliekų apskaitos informacinė sistema;
13. **LR** – Lietuvos Respublika;
14. **RATC** – regioninis atliekų tvarkymo centras;
15. **TIPK** – Taršos integruota prevencija ir kontrolė (leidimas).

Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymas:

1. **Atliekos** – medžiaga ar daiktas, kurių turėtojas atsikrato, ketina ar privalo atsikratyti;
2. **Atliekų darytojas** – asmuo, dėl kurio veiklos susidaro atliekų (pirminis atliekų darytojas), arba asmuo, kuris atlieka pradinį atliekų apdirbimą, maišymą ar kitus veiksmus, dėl kurių pakinta tų atliekų pobūdis arba sudėtis;
3. **Atliekų eksportuotojas** – įmonė, kuri priima atliekas iš jų turėtojo, jas veža ir perduoda atliekų naudotojui į ES valstybes nares ar Europos ekonominės erdvės valstybes;
4. **Atliekų turėtojas** – atliekų darytojas arba asmuo, turintis atliekų;
5. **Atliekų tvarkymas** – atliekų surinkimas, vežimas, naudojimas ir šalinimas, šių veiklų organizavimas ir stebėseną, šalinimo vietų vėlesnė priežiūra, įskaitant, kai minėtus veiksmus atlieka prekyautojas atliekomis ar tarpininkas;
6. **Atliekų vežėjas** – įmonė, kuri priima atliekas iš jų turėtojo, jas veža ir perduoda atliekų naudotojui ar šalintojui;
7. **Importuotojas** – teisės aktų nustatyta tvarka įregistravęs savo veiklą asmuo, kuris importuoja ir (ar) iš kitos valstybės įveža apmokestinamuosius gaminius;
8. **Prekiautojas atliekomis** – už atliekų pirkimą ir pardavimą atsakinga įmonė, įskaitant įmones, kurios atliekų neįsigyja fiziškai;

9. **Sąvartynas** – atliekų šalinimo įrenginys ant žemės ar žemėje (po žeme);
10. **Tarpininkas** – atliekų naudojimą ar šalinimą kito vardu organizuojanti įmonė, įskaitant įmones, kurios atliekų neįsigyja fiziškai.

Lietuvos Respublikos mokesčio už aplinkos teršimą įstatymas:

1. **Apmokestinamieji gaminiai** – pagal *Lietuvos Respublikos mokesčio už aplinkos teršimą įstatymą* apmokestinami gaminiai, nurodyti šio įstatymo 3 priedėlyje;
2. **Gamintojas** – Lietuvos Respublikos teisės aktų nustatyta tvarka įregistravęs savo veiklą asmuo, kuris gamina apmokestinamuosius gaminius ir (ar) pakuoja gaminius į apmokestinamąją pakuotę, net jeigu pakavimo operacijas sutartiniais pagrindais atlieka kitas asmuo;
3. **Sąvartyno operatorius** – fiziniai ir juridiniai asmenys, vykdančys atliekų šalinimo sąvartyne veiklą (eksploatuojantys sąvartyną).

Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2011 m. gegužės 3 d. įsakymas „Dėl atliekų susidarymo ir tvarkymo apskaitos ir ataskaitų teikimo taisyklių patvirtinimo“:

1. **Atliekų apskaitos suvestinė** – kiekvieno kalendorinio ketvirčio atliekų apskaitos žurnalo atliekų darytojo ar atliekų tvarkytojo, naudojantis GPAIS, patvirtinti duomenys;
2. **Informacinis pranešimas** – GPAIS priemonėmis siunčiamas ar gaunamas pranešimas apie įvykius, atliktus veiksmus, pasikeitimus, susijusius su atliekų susidarymo ar atliekų tvarkymo apskaitos tvarkymu;
3. **Supaprastinta atliekų tvarkymo apskaita** – atliekų tvarkymo apskaita, kurią GPAIS vartotojui inicijavus informacinė sistema sugeneruoja automatiškai naudojant atliekų vežimo hydraščiuose, suformuotoje atliekų tvarkytojo kortelėje ar kitus GPAIS nurodytus duomenis.

1.2 Vieningos gaminių, pakuočių ir atliekų apskaitos informacinės sistemos veikimo ir analizės principai

GPAIS tikslas – informacinių technologijų priemonėmis valdyti gaminių, pakuočių ir atliekų (toliau tekste – GPA) apskaitos ataskaitų ir kitų duomenų rinkinių priėmimo ir pateikiamų GPA apskaitos duomenų stebėsenos ir kontrolės procesus. Manoma, kad „sistema leis gauti naujausius ir patikimus duomenis apie į rinką patenkančius gaminių ir pakuočių kiekius, taip pat ir tvarkomų atliekų srautus, bus galima atsekti atliekų kelią nuo jų patekimo į rinką iki sutvarkymo“ (Panevėžio aplinkos apsaugos inspekcijos Mokesčių ir atliekų kontrolės skyrius, 2018).

GPAIS uždaviniai – kompiuterizuoti GPA apskaitos duomenų, dokumentų ir ataskaitų priėmimą; automatizuoti GPA apskaitos duomenų stebėseną bei GPA apskaitos informacijos ir duomenų loginę kontrolę.

1.2.1 Vieningos gaminių, pakuočių ir atliekų apskaitos informacinės sistemos veikimo principai

Identifikavimas ir autorizavimas. Registracija prie GPAIS vyksta per Valstybės informacinių išteklių sąveikumo platformą (VIISP), t. y. per Elektroninius valdžios vartus. Pirmiausia jungiasi juridinio asmens atstovas kaip verslo subjektas ir priskiria atstovą (-us). Priskirtas GPAIS atstovas jungiasi kaip fizinis asmuo – gyventojas.

Atliekų susidarymo/tvarkymo vietos (-ų) registracija. Užregistruojama atliekų susidarymo/tvarkymo vieta (-os). Suvedami atliekų likučiai, t. y. atliekų susidarymo/tvarkymo vietoje sukauptas (laikomas) atliekų kiekis iki atliekų susidarymo/tvarkymo apskaitos vykdymo GPAIS. Atliekų tvarkytojai dar turi suvesti leidžiamus tvarkyti atliekų kiekius, atliekas ir jų tvarkymo veiklas.

Atliekų vežimo lydraščių rengimas. Susidariusios atliekos atliekų tvarkytojui pagal sudarytą rašytinės formos sutartį dėl atliekų naudojimo ir (ar) šalinimo perduodamos *Atliekų tvarkymo taisyklėse* nustatyta tvarka, GPAIS užpildant atliekų vežimo lydraštį. Atliekų kiekis atliekų susidarymo apskaitos žurnale apskaitomas automatiškai įvykdžius atliekų perdavimo procedūrą. Atliekos gautos iš atliekų darytojų netiesiogiai atliekų tvarkymo apskaitos žurnale nurodomos ne vėliau kaip per penkias darbo dienas pasibaigus kalendoriniam mėnesiui ar prieš jas sutvarkant.

Naujo žurnalo registravimas/pildymas. Atliekų darytojas atliekų susidarymo apskaitos žurnale nurodo: atliekų susidarymo/nurašymo datą, atliekos kodą, pavadinimą ir kiekį, nurašymo priežastis ir kitus GPAIS nurodytus duomenis. Atliekų tvarkytojas atliekų tvarkymo apskaitos žurnale nurodo: atliekų gavimo datą, atliekos kodą, pavadinimą ir kiekį, atliekų kilmę, savivaldybę, iš kurios atlieka gauta, atliekų vežėją, kitus GPAIS nurodytus duomenis.

Atliekų susidarymo/tvarkymo ketvirčio suvestinių formavimas. Pasibaigus kalendoriniam ketvirčiui, už įmonės, jos filialo ar atstovybės atliekų susidarymo/tvarkymo apskaitos vykdymą atsakingas asmuo, ne vėliau kaip per penkiolika kalendorinių dienų nuo ketvirčio pabaigos GPAIS turi suformuoti ir patvirtinti atliekų susidarymo/tvarkymo apskaitos suvestinę.

Atliekų susidarymo/tvarkymo metinių ataskaitų teikimas. Praėjusių kalendorinių metų atliekų susidarymo/tvarkymo apskaitos metinės ataskaitos formuojamos naudojantis GPAIS. Visi apskaitos duomenys į metines ataskaitas perkeliama automatiškai iš apskaitos žurnalų ir atliekų vežimo lydraščių. Praėjusių kalendorinių metų metinė ataskaita, naudojantis GPAIS, pateikiama Aplinkos apsaugos agentūrai (toliau tekste – AAA) kiekvienais metais iki balandžio 1 d.

GPAIS organizacinę struktūrą sudaro: Aplinkos ministerija, t. y. GPAIS valdytojas, Aplinkos apsaugos agentūra, t. y. GPAIS tvarkytojas ir GPAIS duomenų teikėjai (žr. 1 lent.).

GPAIS organizacinė struktūra

GPAIS valdytojas (AM)	GPAIS tvarkytojas (AAA)	GPAIS duomenų teikėjai
<ul style="list-style-type: none"> - Organizuoja ir prižiūri GPAIS kūrimą; - Rengia ir įgyvendina investicinius projektus susijusius su GPAIS; - Sudaro duomenų teikimo ir gavimo sutartis su informacinių sistemų ir registrų tvarkymo įstaigomis; - Vykdo kitas įstatyme* ir kituose teisės aktuose nustatytas funkcijas. 	<ul style="list-style-type: none"> - Teikia GPAIS kaupiamus duomenis duomenų gavėjams; - Tvarko GPAIS duomenų bazės archyvą, užtikrina jo saugumą; - Vykdo GPAIS naudotojų teisių ir rolių administravimą; - Teikia GPAIS valdytojui pasiūlymus dėl GPAIS tobulinimo; - Skiria GPAIS duomenų valdymo įgaliotinį; - Vykdo kitas įstatyme* ir kituose teisės aktuose nustatytas funkcijas. 	<p style="text-align: center;">AM:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Teikia Aplinkosaugos leidimų informacinės sistemos duomenis; - Teikia Atliekų tvarkytojų valstybės registro duomenis; - Tiekia Aplinkosauginių mokesčių kontrolės informacinės sistemos duomenis.
		<p style="text-align: center;">Valstybės įmonė Registrų centras:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Teikia Juridinių asmenų registro duomenis; - Teikia Gyventojų registro duomenis.
		<p style="text-align: center;">Gyventojų registro tarnyba prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Teikia Gyventojų registro duomenis.
		<p style="text-align: center;">Informacinės visuomenės plėtros komitetas prie Susisiekimo ministerijos</p> <ul style="list-style-type: none"> - Teikia duomenis iš Valstybės informacinių išteklių sąveikumo platformos.
		<p style="text-align: center;">Asmenys, kurie pagal įstatymą** įpareigoti vykdyti GPA apskaitą ir teikti ataskaitas:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Teikia pirminius duomenis.

* Valstybės informacinių išteklių valdymo įstatymas (Valstybės žinios, 2011);

** Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymas (Valstybės žinios, 1998).

GPAIS funkcinę struktūrą sudaro (žr. 2 lent.): išorinio elektroninių paslaugų portalo posistemė, vidinio portalo ir procesų valdymo posistemė, duomenų kaupimo, duomenų analizės ir kontrolės posistemės, duomenų mainų posistemė, archyvavimo ir administravimo posistemės.

GPAIS funkcinė struktūra

Išorinio elektroninių paslaugų portalo posistemė			
Paslaugų gavėjų identifikavimo ir autorizavimo modulis	Duomenų teikimo ir peržiūros modulis	GPA apskaitos ataskaitų, dokumentų ir duomenų teikimo ir stebėsenos modulis	Formų valdymo modulis

GPAIS funkcinė struktūra

Vidinio portalo ir procesų valdymo posistemė			
Duomenų valdymo modulis		Procesų valdymo modulis	
Duomenų kaupimo posistemė			
Duomenų įkėlimo ir transformavimo modulis		Duomenų kaupimo modulis	
Duomenų analizės ir kontrolės posistemė			
Analizės modulis		Ataskaitų rengimo modulis	
Duomenų mainų posistemė			
Identifikavimo modulis		Informacijos apskaitos funkcijos su vidiniais GPAIS komponentais	
Archyvavimo posistemė			
Istorinės informacijos archyvavimo modulis		Istorinės informacijos atstatymo iš archyvo modulis	
Administravimo posistemė			
GPAIS naudotojų identifikavimo, autorizavimo ir jų teisių valdymo modulis	Duomenų valdymo modulis	Saugos ir audito modulis	Administravimo modulis

Pagrindinės GPAIS funkcijos:

1. Teikti GPA apskaitos duomenų, dokumentų, elektroninių dokumentų, ataskaitų ir failų elektroninę paslaugą;
2. Parengti ir teikti aktualią GPA apskaitos informaciją elektroniniu būdu;
3. Kaupti, apdoroti, sisteminti ir saugoti GPA apskaitos duomenis, dokumentus, ataskaitas ir kitą informaciją;
4. Automatizuotai atlikti teikiamų GPA apskaitos duomenų patikrą ir loginę kontrolę;
5. Teikti GPA apskaitos duomenų ir informacijos teikimo elektroninę paslaugą;
6. Priimti, perduoti ir atvaizduoti GPAIS naudotojams, per GPAIS teikiamus elektroninius pranešimus;
7. Formuoti statistines ir kitas ataskaitas.

1.2.2 Atliekų susidarymo apskaita

Atliekų susidarymo apskaitą atskirai GPAIS turi vykdyti įmonės, jų filialai ir (ar) atstovybės atitinkančios bent vieną iš šių kriterijų:

1. Vykdomai ūkinei veiklai privalo gauti *Taršos integruotos prevencijos ir kontrolės* (toliau tekste – TIPK) leidimą arba *Taršos leidimą* ir (ar) vykdomoje ūkinėje veikloje per

- kalendorinius metus susidaro pavojingųjų atliekų, išskyrus pavojingas komunalines atliekas, ir daugiau nei šešios tonos nepavojingųjų atliekų;
2. Vykdomoje veikloje per kalendorinius metus susidaro pavojingųjų atliekų, išskyrus pavojingas komunalines atliekas ir (ar) daugiau nei dvylika tonų nepavojingųjų atliekų;
 3. Susidaro atliekos atliekant transporto priemonių techninę priežiūrą ir remontą;
 4. Susidaro atliekos įmonėse, jos filialuose ir (ar) atstovybėse, kurios turi dešimt ir daugiau darbuotojų ir vykdo žmonių ir (ar) gyvūnų sveikatos priežiūrą; vaistinės, jei jos ruošia ir (ar) parduoda vaistus;
 5. Vykdomoje veikloje susidaro alyvos atliekos;
 6. Įmonės, jos filialai ir (ar) atstovybės, kurios yra įpareigosos vykdyti *Statybinių atliekų tvarkymo taisyklėse* numatytą atliekų apskaitą;
 7. Susidaro daugiau nei penkios tonos viešojo maitinimo (maisto) atliekų vykdant maisto gamybos, ruošimo ir (ar) prekybos veiklą;
 8. Gamintojai ir importuotojai sunaudojantys pakuotes savo reikmėms ir privalantys vykdyti pakuočių apskaitą *Pakuočių ir pakuočių atliekų tvarkymo taisyklėse* nustatyta tvarka.

Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2011 m. gegužės 3 d. įsakyme „Dėl atliekų susidarymo ir tvarkymo apskaitos ir ataskaitų teikimo taisyklių patvirtinimo“ nurodoma, kad atliekų susidarymo apskaita vykdoma elektroniniu būdu naudojantis GPAIS, pildant atliekų susidarymo apskaitos žurnalą. Pradėdama vykdyti atliekų susidarymo apskaitą, įmonė, jos filialas ir (ar) atstovybė, nurodo visus tą dieną turimus atliekų likučius, kurie susidarė įmonėje, jos filiale ir (ar) atstovybėje iki jai atsirado pareigos vykdyti atliekų susidarymo apskaitą GPAIS (Valstybės žinios, 2011). Atliekų susidarymo apskaitoje nurodomi *Atliekų tvarkymo taisyklių 1 priede* (žr. 3 lent.) nurodyti aštuonių skaitmenų atliekų kodai, jei atliekai negalima priskirti aštuonių skaitmenų atliekos kodo, tada nurodomas šešių skaitmenų atliekų kodas (Valstybės žinios, 1999).

3 lentelė

Atliekų sąrašas (pavyzdys)

14 06 05*	dumblai arba kietosios atliekos, kuriose yra kitų tirpiklių	AP
15	PAKUOČIŲ ATLIEKOS; KITAIP NEAPIBRĖŽTI ABSORBENTAI, PAŠLUOSTĖS, FILTRŲ MEDŽIAGOS IR APSAUGINIAI DRABUŽIAI	KODO TIPAS
15 01	pakuotės (įskaitant atskirai surinktas komunalines pakuočių atliekas)	
15 01 01	popieriaus ir kartono pakuotės	VN
15 01 02	plastikinės (kartu su PET (polietilentereftalatas)) pakuotės	VN
15 01 02 01	PET pakuotės	VN
15 01 07	stiklo pakuotės	VN

Atliekų sąrašas (pavyzdys)

15 01 10*	pakuotės, kuriose yra pavojingųjų medžiagų likučių arba kurios yra jomis užterštos	VP
15 02	absorbentai, filtrų medžiagos, pašluostės ir apsauginiai drabužiai	
15 02 02*	absorbentai, filtrų medžiagos (įskaitant kitaip neapibrėžtus tepalų filtrus), pašluostės, apsauginiai drabužiai, užteršti pavojingosiomis medžiagomis	VP

Visos atliekos, kurios atliekų sąrašė pažymėtos žvaigždute (*), laikomos pavojingosiomis atliekomis pagal Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymą (Valstybės žinios, 1998);

AN – absoliučiai nepavojingas; VN – veidrodinis nepavojingas; AP – absoliučiai pavojingas; VP – veidrodinis pavojingas.

Susidaręs atliekų kiekis atliekų susidarymo žurnale nurodomas ne vėliau kaip per penkias darbo dienas pasibaigus kalendoriniam mėnesiui. Kalendorinio ketvirčio apskaitos duomenys į GPAIS suvedami ne vėliau kaip iki kalendorinio ketvirčio pabaigos. Nesusidarius atliekoms per mėnesį, jos iškart turi būti registruojamos tik joms susidarius. Susidariusios atliekos, prieš jas atiduodant atliekų tvarkytojui, fiziniam ar juridiniam asmeniui, turinčiam teisę priimti tokias atliekas, bet jų netvarkančiam, turi būti registruotos atliekų susidarymo apskaitos žurnale nurodant:

1. Žurnalo pildymo datą;
2. Atliekos kodą;
3. Atliekos pavadinimą;
4. Atliekų susidariusį kiekį;
5. Kitus GPAIS nurodytus duomenis.

1.2.3 Atliekų tvarkymo apskaita

Atliekų tvarkymo apskaitą privalo vykdyti atliekų tvarkytojai, kurie:

1. Vykdo atliekų apdorojimą;
2. Vykdo atliekų eksportą ir (ar) importą;
3. Atliekų susidarymo vietoje pavojingąsias atliekas laiko ilgiau kaip šešis mėnesius, o nepavojingąsias – ilgiau kaip vienerius metus;
4. Surenka ir (ar) veža atliekas;
5. Prekiauja atliekomis ir (ar) tarpininkauja.

Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2011 m. gegužės 3 d. įsakyme „Dėl atliekų susidarymo ir tvarkymo apskaitos ir ataskaitų teikimo taisyklių patvirtinimo“ nurodoma, kad įmonės, jos filialai ar atstovybės (atliekų tvarkytojai) atliekų tvarkymo apskaitą turi vykdyti elektroniniu būdu naudojantis GPAIS, rengiant atskirus atliekų tvarkymo apskaitos žurnalus (Valstybės žinios, 2011). Atliekų tvarkymo apskaitoje nurodomi *Atliekų tvarkymo taisyklių 1 priede* (žr. 3 lent.) nurodyti

aštuonių skaitmenų atliekų kodai, jei atliekai negalima priskirti aštuonių skaitmenų atliekos kodo, tada nurodomas šešių skaitmenų atliekų kodas (Valstybės žinios, 1999).

1.2.4 Atliekų apskaitos suvestinių ir metinių ataskaitų teikimo tvarka

Atliekų susidarymo apskaitos suvestinės. Pasibaigus kalendoriniam ketvirčiui, už įmonės, jos filialo ar atstovybės atliekų susidarymo apskaitos vykdymą atsakingas asmuo, ne vėliau kaip per penkiolika kalendorinių dienų nuo ketvirčio pabaigos GPAIS turi suformuoti ir patvirtinti atliekų susidarymo apskaitos suvestinę. Atliekų susidarymo apskaitos žurnalo duomenų pagrindu kiekvienais kalendoriniais metais, naudojantis GPAIS, privaloma pateikti AAA atliekų susidarymo apskaitos metinę ataskaitą. Už atliekų susidarymo apskaitos žurnalo pildymą, teisingų duomenų pateikimą ir susidariusių atliekų svorio nustatymą atsako įmonės, jos filialo ar atstovybės vadovas ar jo įgaliojtas asmuo.

Atliekų tvarkymo apskaitos suvestinės. Atliekų tvarkymo apskaitos žurnale, sutvarkytas atliekų kiekis nurodomas ne vėliau kaip kitą darbo dieną po jų sutvarkymo, o atliekų tvarkymo metu susidaręs atliekų kiekis – ne vėliau kaip kitą darbo dieną po jų susidarymo. Pasibaigus kalendoriniam ketvirčiui, už įmonės, jos filialo ar atstovybės atliekų tvarkymo apskaitos vykdymą atsakingas asmuo ne vėliau kaip per penkiolika kalendorinių dienų turi suformuoti ir patvirtinti atliekų tvarkymo apskaitos suvestinę. Atliekų tvarkytojai, atliekų tvarkymo apskaitos žurnalo duomenų pagrindu kiekvienais kalendoriniais metais, naudodamiesi GPAIS, privalo pateikti AAA atliekų tvarkymo apskaitos metinę ataskaitą. Už atliekų tvarkymo apskaitos žurnalo pildymą, teisingus duomenis, teisingą atliekų svorio nustatymą atsako įmonės, jos filialo ar atstovybės vadovas ar jo įgaliojtas asmuo.

Atliekų susidarymo ir (ar) atliekų tvarkymo apskaitos metinės ataskaitos. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2011 m. gegužės 3 d. įsakyme „Dėl atliekų susidarymo ir tvarkymo apskaitos ir ataskaitų teikimo taisyklių patvirtinimo“ nurodoma, kad praėjusių kalendorinių metų atliekų susidarymo ir (ar) atliekų tvarkymo apskaitos metinės ataskaitos formuojamos naudojantis GPAIS (Valstybės žinios, 2011). Duomenys į metines ataskaitas perkeliama automatiškai iš atliekų susidarymo ar tvarkymo apskaitos žurnalų ir atliekų vežimo lydraščių. Kiekvienais metais iki balandžio 1 d., naudojantis GPAIS, AAA pateikiama praėjusių kalendorinių metų metinė ataskaita. Ataskaitiniais metais nesusidarius atliekų arba nebus vykdomai atliekų tvarkymo veiklai, įmonės, jos filialai ar atstovybės metinę ataskaitą pateikia iki balandžio 1 d., tik šiuo atveju metinę ataskaitą GPAIS suformuoja automatiškai su paskutniais turimais atliekų likučių duomenimis.

1.2.5 Atliekų apskaitos duomenų saugojimo reikalavimai ir terminai

Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2013 m. gruodžio 20 d. įsakyme teigiama, kad duomenys GPAIS duomenų bazėje (toliau tekste – DB) saugomi dešimt metų nuo jų įregistravimo, vėliau duomenys perkeliama į GPAIS DB archyvą, kuriame saugomi dešimt metų (Valstybės žinios, 2013). Pasibaigus saugojimo terminui, duomenys sunaikinami Lietuvos vyriausiojo archyvaro nustatyta tvarka. Likviduojant GPAIS, šios sistemos dokumentai ir duomenys turi būti perduodami kitai valstybės informacinei sistemai, valstybės archyvui arba sunaikinami *Lietuvos Respublikos dokumentų ir archyvų įstatymo* nustatyta tvarka. GPAIS duomenų sauga užtikrinama vadovaujantis:

1. *Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymu;*
2. *Lietuvos Respublikos valstybės informacinių išteklių valdymo įstatymu;*
3. *Bendrujų elektroninės informacijos saugos reikalavimų aprašu; Saugos dokumentų turinio gairių aprašu; Valstybės informacinių sistemų, registru ir kitų informacinių sistemų klasifikavimo ir elektroninės informacijos svarbos nustatymo gairių aprašu;*
4. *Techniniais valstybės registru (kadastru), žinybinių registru, valstybės informacinių sistemų ir kitų informacinių sistemų elektroninės informacijos saugos reikalavimais.*

1.3 Gaminių ir pakuočių apskaita, apskaitos ataskaitų rengimas ir teikimas

Lietuvos Respublikos vidaus rinkai tiekiamų gaminių (alyvos, transporto priemonių, elektros ir elektroninės įrangos (toliau tekste – EEI), baterijų ir akumuliatorių, apmokestinamųjų gaminių), nuo 2018 m. sausio 2 dienos, apskaita turi būti vykdoma nustatyta tvarka naudojantis GPAIS. Apskaitą vykdo gamintojo ir (ar) importuotojo vadovas ar jo įgaliotas asmuo.

Ūkinės veiklos vykdytojai, teisės aktų nustatyta tvarka savo veiklą įregistravę asmenys: pakuočių medžiagų tiekėjai, pakuočių gamintojai, supakuotų produktų gamintojai, importuotojai, pardavėjai, platintojai, pakuočių atliekų tvarkytojai ir užstato už vienkartinės pakuotes sistemos administratoriai, nuo 2018 m. sausio 2 dienos, pakuočių apskaitą turi vykdyti nustatyta tvarka naudojantis GPAIS.

Gaminių apskaita ir metinių ataskaitų teikimas. Lietuvos Respublikos vidaus rinkai tiekiamų gaminių apskaita turi būti vykdoma:

1. Parengiant gaminių sąrašą pagal atskiras gaminių rūšis (nurodant gaminių unikalius kodus ir tikslus pavadinimus, apmokestinamųjų gaminių rūšis, neįmontuotų ar įmontuotų baterijų ar akumuliatorių rūšį ir cheminę sudėtį, EEI kategoriją, transporto priemonės klasę, alyvos rūšį, gaminio vieneto svorį tonomis gramu tikslumu, sąsają su pakuočių sąrašu);
2. Ne rečiau kaip kartą per mėnesį pildant atitinkamo kalendorinio metų ketvirčio gaminių apskaitos žurnalą;

3. Kalendoriniam metų ketvirčiui pasibaigus, suformuojant ir patvirtinant to ketvirčio gaminių apskaitos suvestinę;
4. Suformuojant ir patvirtinant atliekų tvarkymo organizavimo veiklos suvestinę (nurodant duomenis apie gamintojo ir (ar) importuotojo organizuotą atliekų tvarkymą ir vykdytas visuomenės švietimo ir informavimo priemones).

Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2009 m. gegužės 27 d. įsakyme „Dėl gaminių apskaitos ir atliekų tvarkymo organizavimo veiklos ataskaitų teikimo taisyklių patvirtinimo“ nurodoma, kad pasibaigus kalendoriniams metams gamintojas ir (ar) importuotojas privalo naudodamasis GPAIS ne vėliau kaip per trisdešimt kalendorinių dienų nuo kalendorinių metų pabaigos suformuoti ir ne vėliau kaip per penkiasdešimt kalendorinių dienų nuo kalendorinių metų pabaigos AAA pateikti praėjusių kalendorinių metų ataskaitą. Kartu su praėjusių kalendorinių metų ataskaita EEĮ gamintojas ir (ar) importuotojas naudodamasis GPAIS turi nustatyta tvarka pateikti informaciją apie dokumentą, įrodantį, kad EEĮ atliekų tvarkymas bus finansuojamas (Valstybės žinios, 2009).

Pakuočių apskaita ir metinių ataskaitų teikimas. Neatsižvelgiant į Lietuvos rinkai tiekiamų pakuočių kiekį, visi gamintojai ir importuotojai turi vykdyti pakuočių apskaitą:

1. Sudarant tuščių pakuočių sąrašą (nurodant pakuočių kodus ir pavadinimus, rūšį pagal medžiagą, rūšies kodą, svorį tonomis gramo tikslumu, datą, nuo kada tuščia pakuotė pradėta tiekti Lietuvos rinkai ar eksportuoti iš Lietuvos ir datą nuo kada tuščia pakuotė nustota tiekti Lietuvos rinkai);
2. Sudarant prekinių vienetų vienkartinių pakuočių sąrašą (nurodant pakuotės kodą ir pavadinimą, pakuotės svorį, tenkantį prekiniam vienetui, tonomis gramo tikslumu, prekinių vienetų kiekį pakuotėje, pakuotės rūšį ir kodą, datą, nuo kada vienkartinė pakuotė pradėta tiekti Lietuvos rinkai ar eksportuoti iš Lietuvos ir datą nuo kada vienkartinė pakuotė nustota tiekti Lietuvos rinkai);
3. Sudarant prekinių vienetų daugkartinių pakuočių sąrašą (nurodant pakuotės kodą ir pavadinimą, pakuotės svorį, tenkantį prekiniam vienetui, tonomis gramo tikslumu, prekinių vienetų kiekį pakuotėje, pakuotės rūšį ir kodą, pakuotės kategoriją, datą, nuo kada daugkartinė pakuotė pradėta tiekti Lietuvos rinkai ar eksportuoti iš Lietuvos ir datą nuo kada daugkartinė pakuotė nustota tiekti Lietuvos rinkai);
4. Sudarant vienkartinių pakuočių, kurioms taikoma užstato už vienkartinės pakuotes sistema, sąrašą (nurodant gėrimo, kuriuo pripildoma pakuotė, pavadinimą, pakuotės rūšį pagal medžiagą ir kodą, pakuotės tūrį litrais, pakuotės svorį ir kiekį prekiniame vienete, datą, nuo kada ši pakuotė pradėta tiekti Lietuvos rinkai, datą nuo kada ši pakuotė nustota tiekti Lietuvos

rinkai, datą, nuo kada ši pakuotė įtraukta į užstato už vienkartinės pakuotes sąrašą ir datą nuo kada ši pakuotė išbraukta iš užstato už vienkartinės pakuotes sąrašo);

5. Sudarant daugkartinių pakuočių, kurioms taikoma užstato už daugkartines pakuotes sistema, sąrašą (nurodant gėrimą, kuriuo pildoma ši pakuotė, pakuotės rūšies kodą, pakuotės tūrį litrais, pakuotės svorį ir kiekį prekiniam vienetui, datą, nuo kada ši pakuotė pradėta tiekti Lietuvos rinkai ir datą nuo kada ši pakuotė nustota tiekti Lietuvos rinkai).

Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2002 m. birželio 27 d. įsakyme „Dėl pakuočių ir pakuočių atliekų tvarkymo taisyklių patvirtinimo“ nurodoma, kad ne rečiau kaip kartą per mėnesį pildomas atitinkamo kalendorinio metų ketvirčio pakuočių apskaitos žurnalas. Pasibaigus ketvirčiui, bet ne vėliau kaip per trisdešimt kalendorinių dienų nuo ketvirčio pabaigos turi būti suformuota ir patvirtinta ketvirčio pakuočių apskaitos suvestinė, o pasibaigus kalendoriniams metams, ne vėliau kaip per trisdešimt kalendorinių dienų suformuojama metinė pakuočių apskaitos ataskaita ir ne vėliau kaip per penkiasdešimt kalendorinių dienų pateikiama AAA vertinimui (Valstybės žinios, 2002).

1.3.1 Apmokestinamųjų gaminių rūšys

Pagal Lietuvos Respublikos mokesčio už aplinkos teršimą įstatymą apmokestinami gaminiai (žr. 4 lent.): padangos, akumulatoriai, baterijos, vidaus degimo variklių degalų, tepalų, įsiurbimo oro filtrai, automobilių hidrauliniai (tepaliniai) amortizatoriai. Gaminių ir pakuočių atliekų sutvarkymas įrodomas dokumentais, išrašytais tų atliekų tvarkytojų, kurie įrašyti į turinčių teisę išrašyti gaminių ir (ar) pakuočių atliekų sutvarkymą įrodančius dokumentus atliekų tvarkytojų sąrašą.

4 lentelė

Apmokestinamųjų gaminių sąrašas ir mokesčio tarifai

Gaminys	Kodas*	Tarifas, Eur/t
1. Padangos, sveriančios daugiau kaip 3 kg:		
1.1 naujos	ex40.11	86
1.2 restauruotos	ex40.12	86
1.3 naudotos	ex40.12	104
2. Akumulatoriai	85.07	144
3. Baterijos (galvaniniai elementai)	85.06	2896
4. Vidaus degimo variklių degalų arba tepalų filtrai	8421.23	463
5. Vidaus degimo variklių įsiurbimo oro filtrai	8421.31	463
6. Automobilių hidrauliniai (tepaliniai) amortizatoriai	8708.80	347

* Prekių kodai pateikti pagal Europos Bendrijos kombinuotosios nomenklatūros versiją, patvirtintą 2003 m. rugsėjo 11 d. Komisijos reglamentu (EB) Nr. 1789/2003.

1.3.2 Registracija gamintojų ir importuotojų sąvade bei atliekų tvarkytojų valstybės registre

Nuo 2018 m. sausio 2 d. gamintojai ir importuotojai privalo registruotis GPAIS Gamintojų ir importuotojų sąvade (toliau tekste – GIIS). Taikant gamintojo atsakomybės principą, gamintojai ir importuotojai yra atsakingi už:

1. Lietuvos Respublikos vidaus rinkai tiekiamų gaminių ir pakuočių poveikį aplinkai per visą būvio ciklą, t. y. nuo gamybos iki saugaus atliekų sutvarkymo;
2. Surinkimo, vežimo, perdurbimo, naudojimo ir šalinimo sistemos organizavimą ir (ar) finansavimą;
3. Nustatytų gaminių ir pakuočių atliekų tvarkymo užduočių vykdymą;
4. Informacijos apie gaminius, pakuotes ir jų atliekų tvarkymą teikimą šių gaminių naudotojams ir atliekų tvarkytojams;
5. Gražinamų produktų ir juos panaudojus susidarančių atliekų priėmimą, tvarkymą ir finansinę atsakomybę už tokią veiklą.

Gamintojai ir importuotojai privalo tvarkyti vidaus rinkai tiekiamų gaminių apskaitą ir teikti apskaitos ataskaitas; organizuoti gaminių ir pakuočių atliekų tvarkymą; šviesti ir informuoti visuomenę atliekų tvarkymo klausimais bei apmokėti gaminių ir pakuočių atliekų tvarkymo, visuomenės švietimo ir informavimo atliekų tvarkymo klausimais išlaidas. Gamintojai ir importuotojai nustatytas pareigas gali vykdyti individualiai (patiems organizuojant gaminių ir pakuočių atliekų tvarkymą) arba kolektyviai (įsteigiant gamintojų ir importuotojų organizaciją ir (ar) tampant tokios organizacijos dalyviais ir jai pavedant organizuoti gaminių ir pakuočių atliekų tvarkymą).

Atliekų tvarkytojų valstybės registras (toliau tekste – ATVR) yra elektroninių paslaugų sistema teikianti ir gaunanti duomenis bei informaciją apie atliekų tvarkytojus. Atliekų tvarkytojai ATVR registruojami *Atliekų tvarkytojų valstybės registro nuostatuose* ir *Atliekų tvarkytojų valstybės registro tvarkymo taisyklėse* nustatyta tvarka. Paraiška registruotis ATVR ar pasikeitusių registro duomenų pateikimui ATVR teikiama naudojantis ATVR internete svetaine.

1.4 Visuomenės švietimo ir informavimo atliekų tvarkymo klausimais reikalavimai

Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2012 m. birželio 28 d. įsakyme „Reikalavimų visuomenės švietimui ir informavimui atliekų, kurioms taikomas gamintojo atsakomybės principas, tvarkymo klausimais tvarkos aprašas“ nurodoma, kad visuomenės švietimą ir informavimą gamintojai ir importuotojai privalo pradėti ne vėliau kaip per tris mėnesius nuo įregistravimo GIIS dienos, o EEĮ ir nešiojamųjų baterijų ir akumuliatorių platinotojai, transporto priemonių techninės

priežiūros ir remonto paslaugas teikiančios įmonės, kurios yra alyvos atliekų turėtojos, pradėti teikti informaciją ne vėliau kaip per tris mėnesius nuo veiklos pradžios (Valstybės žinios, 2012).

Reikalavimų visuomenės švietimui ir informavimui atliekų, kurioms taikomas gamintojo atsakomybės principas, tvarkymo klausimais tvarkos aprašas taikomas:

1. EEĮ gamintojams, importuotojams ir platintojams;
2. Transporto priemonių gamintojams ir importuotojams;
3. Alyvos gamintojams ir importuotojams;
4. Transporto priemonių techninės priežiūros ir remonto paslaugas teikiančioms įmonėms, kurios yra alyvos atliekų turėtojos;
5. Baterijų ir akumuliatorių gamintojams, importuotojams ir platintojams;
6. Apmokestinamųjų gaminių gamintojams ir importuotojams;
7. Pakuočių gamintojams;
8. Gaminių pripildytų pakuočių gamintojams ir importuotojams.

Gamintojai ir importuotojai, privalo šviesti ir informuoti visuomenę tokiais būdais:

1. Leidžiant ir platinant specialius leidinius, informaciją skelbiant informaciniuose stenduose ir (ar) spaudoje;
2. Informaciją pateikiant pardavimo dokumentuose ir (ar) reklaminėje literatūroje;
3. Informaciją skelbiant gamintojo, importuotojo interneto svetainėje ir (ar) interneto naujienų svetainėse.

Gamintojai ir importuotojai visuomenės švietimą ir informavimą privalo vykdyti kalendorinių metų laikotarpiu taikydami ne mažiau kaip du aukščiau nurodytus būdus. Gamintojai ir importuotojai savo iniciatyva gali taikyti ir kitas papildomas visuomenės švietimo ir informavimo priemones.

1.5 Lietuvos atliekų sektoriaus pagrindinių teisės aktų sistema

Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatymas. Šis įstatymas reguliuoja visuomeninius santykius ir nustato pagrindines juridinių ir fizinių asmenų teises ir pareigas aplinkosaugos srityje. Įstatymas skirtas užtikrinti Europos Sąjungos teisės aktų įgyvendinimą, apsaugoti Lietuvos Respublikos teritorijoje esančią aplinką ir jos jurisdikcijai priklausančius gamtos išteklius. Aplinkos apsaugos valdymo politika ir praktika turi nukreipti visuomeninius bei privačius interesus aplinkos kokybei gerinti, skatinti gamtos išteklių naudotojus, vykdamt ūkinę veiklą, vengti arba mažinti neigiamą poveikį aplinkai. Šio įstatymo pagrindu Lietuvoje priimami kiti gamtos išteklių naudojimą bei aplinkos apsaugą reglamentuojantys įstatymai ir kiti teisės aktai (Lietuvos aidas, 1992).

Lietuvos Respublikos valstybinis atliekų tvarkymo 2014-2020 metų planas. Šio plano tikslas yra nustatyti strateginius atliekų tvarkymo iki 2020 metų tikslus, uždavinius ir priemones, taip pat nustatyti valstybines atliekų tvarkymo užduotis ir atliekų tvarkymo užduotis savivaldybėms bei nacionalinės ir Europos Sąjungos struktūrinės paramos finansavimo kryptis. Planas apima komunalines, gamybos ir kitos ūkinės veiklos atliekas, jų tvarkymo organizavimą ir tvarkymą Lietuvos Respublikos geografinėje teritorijoje (Valstybės žinios, 2002).

Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymas. Įstatymas nustato bendruosius atliekų prevencijos ir tvarkymo reikalavimus; sąlygas, kai medžiaga ar daiktas gali būti nelaikomi atliekomis; atliekų tvarkymo valstybinį reglamentavimą; pagrindinius atliekų tvarkymo sistemų organizavimo ir planavimo principus; reikalavimus atliekų turėtojams ir tvarkytojams; atliekų tvarkymo ekonomines ir finansines priemones; alyvų, EEĮ, transporto priemonių, apmokestinamųjų gaminių ir pakuočių gamintojų, importuotojų, platintojų teises ir pareigas. Šiuo įstatymu siekiama užtikrinti Europos Sąjungos teisės aktų taikymą Lietuvoje (Valstybės žinios, 1998).

Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo taisyklės. Šios taisyklės nustato reikalavimus atliekų rūšiavimui, laikinajam laikymui, surinkimui, vežimui, apdorojimui; reikalavimus produktų platintojams; papildomus biologinių ir pavojingųjų atliekų tvarkymo bei atliekų naudojimo ar šalinimo techniniam reglamentui reikalavimus; prekybos atliekomis ir tarpininkavimo organizuojant atliekų naudojimą ar šalinimą ypatumus; tvarką nusakančią atliekų apskaitos ir tvarkymo dokumentų saugojimą (Valstybės žinios, 1999).

Atliekų sąvartynų įrengimo, eksploatavimo, uždarymo ir priežiūros po uždarymo taisyklės. Šiose taisyklėse nustatoma atliekų šalinimo sąvartynuose tvarka, sąvartynų įrengimo, eksploatavimo, uždarymo ir priežiūros po uždarymo reikalavimai. Siekiama, kad nekiltų arba būtų sumažintas bet koks atliekų sąvartynų neigiamas poveikis aplinkai ir žmonių sveikatai. Šios taisyklės parengtos vadovaujantis *Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatymu, Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymu, Tarybos direktyva 1999/31/EB, Tarybos sprendimu 2003/33/EB, Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2006/66/EB, Baterijų ir akumuliatorių bei baterijų ir akumuliatorių atliekų tvarkymo taisyklėmis* bei *Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2012/19/ES* (Valstybės žinios, 2000).

Lietuvos Respublikos mokesčio už aplinkos teršimą įstatymas. Įstatymas nustato fizinių ir juridinių asmenų, vykdančių ūkinę veiklą Lietuvoje, mokesčio už aplinkos teršimą mokėjimo tvarką ir kontrolę. Įstatymu siekiama ekonominėmis priemonėmis skatinti teršėjus mažinti aplinkos teršimą, vykdyti atliekų prevenciją ir tvarkymą, neviršyti nustatytų teršalų išmetimo į aplinką normatyvų. Iš šio mokesčio yra kaupiamos lėšos aplinkosaugos priemonėms įgyvendinti. Šis įstatymas įgyvendina ES teisės aktus, tokius kaip *Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 94/62/EB* ir *Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2006/66/EB* (Valstybės žinios, 1999).

2. VIENINGOS GAMINIŲ, PAKUOČIŲ IR ATLIEKŲ APSKAITOS INFORMACINĖS SISTEMOS IR DUOMENŲ ANALIZĖ PANEVĖŽIO REGIONE

Lietuvai įstojus į Europos Sąjungą, su augančia šalies ekonomika ir didėjančiu vartojimu, kasmet susidaro vis didesni kiekiai atliekų. Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintame *Valstybiniame strateginiame atliekų tvarkymo plane* savivaldybėms rekomenduota pradėti atliekų tvarkymą remiantis regioniniu principu ir įsteigti regionines atliekų tvarkymo sistemas (Valstybės žinios, 2002). Regionas yra apskritis arba iš kelių bendras ribas turinčių apskričių ar savivaldybių Vyriausybės išskirta teritorija, kurioje įgyvendinama nacionalinė regioninė politika. (Lietuvos Respublikos regioninės plėtros įstatymas, 2000). Iš esmės regionas yra teritorinis vienetas, kuriame vykdoma politika, atitinkanti to vieneto poreikius, bet kartu orientuota į valstybės gerovės siekimą.

2000-2006 m. Lietuvoje įsteigta dešimt regioninių atliekų tvarkymo centrų (toliau tekste – RATC): Alytaus, Kauno, Klaipėdos, Marijampolės, Panevėžio, Šiaulių, Tauragės, Telšių, Utenos ir Vilniaus (žr. 1 pav.). RATC įsteigimas neatsiejamas nuo siekio įvykdyti ES reikalavimus, vienas iš jų – sukurti modernią atliekų tvarkymo sistemą. Efektyviai naudojant ES paramą, RATC siekia užtikrinti atliekų tvarkymo užduočių vykdymą. Savivaldybių bendradarbiavimas apibūdinamas, kaip įvairiausios kelių savivaldybių bendros veiklos organizavimo ir vykdymo forma, pradedant neformalia, niekuo neįpareigojančia tarpusavio pagalba ir baigiant bendros nuosavybės įteisinimu ir valdymu.

1 pav. Regioniniai atliekų tvarkymo centrai

Regioniniai atliekų tvarkymo centrai, administruojantys regioninę atliekų tvarkymo sistemą, organizuoja atliekų tvarkymą, t. y. surinkimą, vežimą ir tvarkymą sąvartynuose, vykdo atliekų turėtojų ir atliekų apskaitą, administruoja įmokas už jų tvarkymą. Atliekų tvarkymas organizuojamas regioniniu principu, tačiau savivaldos institucijos laikomos atsakingomis už atliekų tvarkymo organizavimą savo administracinėse teritorijose. Vykdamt regioninių atliekų tvarkymo sistemos kūrimo projektus buvo (žr. 5 lent.):

1. Uždaryti seni sąvartynai (šiukšlynai);
2. Įrengti ES reikalavimus atitinkantys regioniniai sąvartynai;
3. Įrengtos didžiųjų atliekų surinkimo ir žaliųjų atliekų kompostavimo aikštelės;
4. Pradėtos rengti organizacinės atliekų tvarkymo sistemos regionuose.

5 lentelė

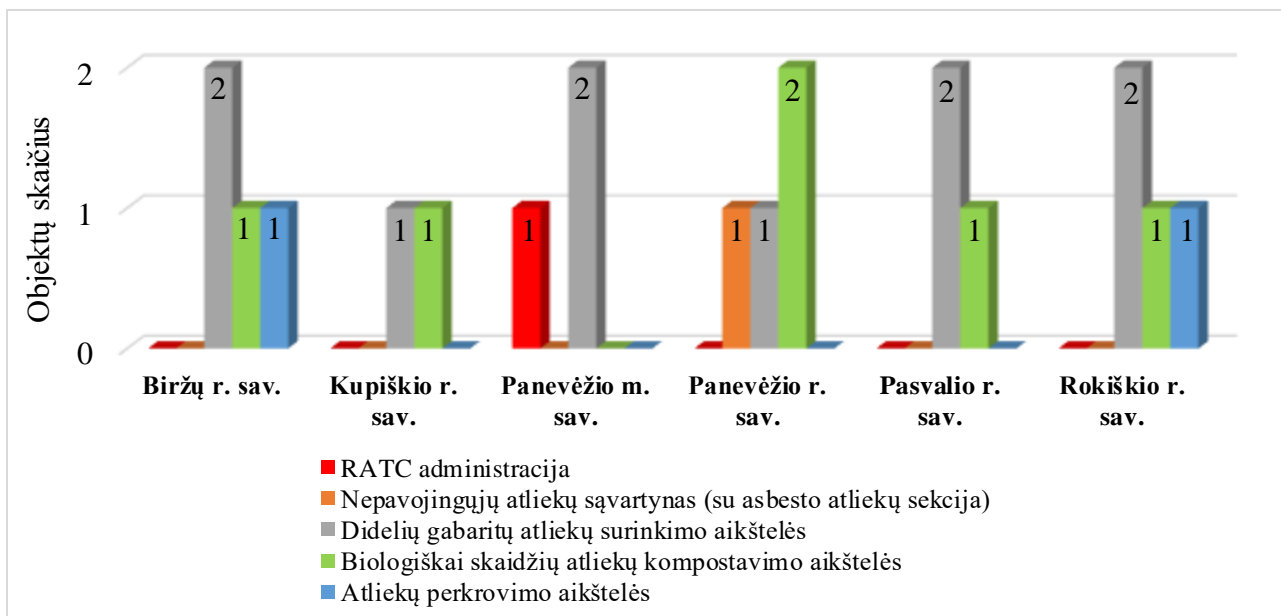
Panevėžio RATC atliekų tvarkymo vietos

Atliekų tvarkymo vietos	Savivaldybė	Vietovė
1. Didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelė	Panevėžio m. sav.	Panevėžys
2. Didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelė	Biržų r. sav.	Vabalninkas (Vabalninko sen.)
3. Panevėžio regioninis nepavojingųjų atliekų sąvartynas, biologiškai skaidžių atliekų kompostavimo aikštelė, asbesto atliekų sekcija	Panevėžio r. sav.	Dvarininkai (Miežiškių sen.)
4. Didžiųjų atliekų, atliekų perkrovimo ir biologiškai skaidžių atliekų kompostavimo aikštelė	Biržų r. sav.	Biržai (Širvėnos sen.)
5. Biologiškai skaidžių atliekų kompostavimo aikštelė	Kupiškio r. sav.	Didžiagrašiai (Noriūnų sen.)
6. Didelių gabaritų atliekų surinkimo ir kompostavimo aikštelė	Panevėžio r. sav.	Garuckai (Ramygalos sen.)
7. Didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelė	Kupiškio r. sav.	Kupiškis
8. Biologiškai skaidžių atliekų kompostavimo aikštelė	Pasvalio r. sav.	Levaniškiai (Daujėnų sen.)
9. Didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelė	Pasvalio r. sav.	Pasvalys (Pasvalio m. sen.)
10. Didžiųjų atliekų ir atliekų perkrovimo aikštelė	Rokiškio r. sav.	
11. Biologiškai skaidžių atliekų kompostavimo aikštelė	Rokiškio r. sav.	Ruzgai (Juodupės sen.)
12. Didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelė	Panevėžio m. sav.	Panevėžys
13. Didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelė	Pasvalio r. sav.	Joniškėlis (Joniškėlio m. sen.)
14. Didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelė	Rokiškio r. sav.	Pandėlys (Pandėlio sen.)

Panevėžio regiono atliekų tvarkymo infrastruktūrą sudaro (žr. 2 pav.):

1. UAB Panevėžio regiono atliekų tvarkymo centro administracija (Panevėžio m. sav.);
2. Panevėžio regioninis nepavojingųjų atliekų sąvartynas su asbesto atliekų sekcija (Panevėžio r. sav.);

3. Dešimt didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelių (Biržų r. sav., Kupiškio r. sav., Panevėžio m. sav. ir Panevėžio r. sav., Pasvalio r. sav., Rokiškio r. sav.);
4. Šešios biologiškai skaidžių atliekų kompostavimo aikštelės (Biržų r. sav., Kupiškio r. sav., Panevėžio r. sav., Pasvalio r. sav., Rokiškio r. sav.);
5. Dvi atliekų perkrovimo aikštelės (Biržų r. sav., Rokiškio r. sav.).

2 pav. Panevėžio regiono atliekų tvarkymo infrastruktūra

Iš pateiktų 5 lentelės ir 2 paveikslo duomenų matyti, kad Panevėžio RATC administracija įsikūrusi Panevėžio mieste, o regioninis nepavojingųjų atliekų sąvartynas yra Panevėžio rajone. Panevėžio regioniniame nepavojingųjų atliekų sąvartyne yra įrengta asbesto atliekų sekcija ir biologiškai skaidžių atliekų kompostavimo aikštelė.

Biržų rajono savivaldybėje yra viena didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelė Vabalninke, (žr. 6 lent.) ir viena didžiųjų atliekų, atliekų perkrovimo ir biologiškai skaidžių atliekų kompostavimo aikštelė Biržuose (žr. 7 lent.).

6 lentelė

Didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelė (Vabalninkas)

GPAIS 2018 m. metinės ataskaitos ir 2019 m. (I ketv.) suvestinės duomenys

Atliekos kodas (skyrius)	Atliekos pavadinimas	2018 m. gauta iš LR vidaus rinkos, t	2019 m. I ketv. gauta iš LR vidaus rinkos, t
13 02	Variklių, pavarų dėžės ir tepalinės alyvos atliekos	0.122000	0.026000
15 01	Pakuotės (įskaitant atskirai surinktas komunalines pakuočių atliekas)	0.125100	0.025000

Didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelė (Vabalninkas)

GPAIS 2018 m. metinės ataskaitos ir 2019 m. (I ketv.) suvestinės duomenys

Atliekos kodas (skyrius)	Atliekos pavadinimas	2018 m. gauta iš LR vidaus rinkos, t	2019 m. I ketv. gauta iš LR vidaus rinkos, t
16 01	Atliekos išardžius ENTP bei transporto priemonių eksploatavimo atliekos	7.337000	5.526000
17 01	Betonas, plytos, čerpės ir keramika	44.350000	1.970000
17 06	Izoliacinės medžiagos ir statybinės medžiagos, kuriose yra asbesto	65.002000	3.810000
20 01	Komunalinės atliekos (atskirai surenkamos frakcijos)	10.472001	1.563000
20 02	Sodų ir parkų atliekos (įskaitant kapinių atliekas)	6.586000	0.210000
20 03	Kitos komunalinės atliekos	55.411000	3.015000

Iš pateiktų 6 lentelės duomenų matyti, kad 2018-2019 m. (I ketv.) didžiausias susidaręs (atvežtas) atliekų kiekis tonomis yra statybinės ir griovimo atliekos (įskaitant iš užterštų vietų iškastą gruntą) – apie 115 t, atliekos kodo skyriaus numeris – 17, o mažiausias – naftos produktų atliekos ir skystojo kuro atliekos (išskyrus maistinį aliejų ir tuos, kurie nurodyti 05, 12 ir 19 skyriuose) – apie 0,15 t, atliekos kodo skyriaus numeris – 13.

7 lentelė

Didžiųjų atliekų, atliekų perkrovimo ir biologiškai skaidžių atliekų kompostavimo aikštelė (Biržai)

GPAIS 2018 m. metinės ataskaitos ir 2019 m. (I ketv.) suvestinės duomenys

Atliekos kodas (skyrius)	Atliekos pavadinimas	2018 m. gauta iš LR vidaus rinkos, t	2019 m. I ketv. gauta iš LR vidaus rinkos, t
13 02	Variklių, pavarų dėžės ir tepalinės alyvos atliekos	0.619000	0.000000
15 01	Pakuotės (įskaitant atskirai surinktas komunalines pakuočių atliekas)	0.543000	0.007000
16 01	Atliekos išardžius ENTP bei transporto priemonių eksploatavimo atliekos	70.907000	1.481000
17 01	Betonas, plytos, čerpės ir keramika	-	10.440000
17 06	Izoliacinės medžiagos ir statybinės medžiagos, kuriose yra asbesto	191.820000	17.680000

**Didžiųjų atliekų, atliekų perkrovimo ir biologiškai skaidžių atliekų kompostavimo aikštelė
(Biržai)**

GPAIS 2018 m. metinės ataskaitos ir 2019 m. (I ketv.) suvestinės duomenys

Atliekos kodas (skyrius)	Atliekos pavadinimas	2018 m. gauta iš LR vidaus rinkos, t	2019 m. I ketv. gauta iš LR vidaus rinkos, t
17 09	Kitos statybinės ir griovimo atliekos	484.380000	51.500000
20 01	Komunalinės atliekos (atskirai surenkamos frakcijos)	64.878000	8.142000
20 02	Sodų ir parkų atliekos (įskaitant kapinių atliekas)	273.970000	18.600000
20 03	Kitos komunalinės atliekos	2480.410000	621.010000

Iš pateiktų 7 lentelės duomenų matyti, kad 2018-2019 m. (I ketv.) didžiausias susidaręs atliekų kiekis tonomis yra komunalinės atliekos (buitinės atliekos ir panašios verslo, gamybinės ir organizacijų atliekos), įskaitant atskirai surenkamas frakcijas – apie 3467 t, atliekos kodo skyriaus numeris – 20, o mažiausias – pakuočių atliekos; kitaip neapibrėžti absorbentai, pašluostės, filtrų medžiagos ir apsauginiai drabužiai – apie 0,55 t, atliekos kodo skyriaus numeris – 15.

Kupiškio rajono savivaldybėje yra viena didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelė Kupiškyje (žr. 8 lent.) ir viena biologiškai skaidžių atliekų kompostavimo aikštelė Didžiagrašiuose (žr. 9 lent.).

8 lentelė

Didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelė (Kupiškis)

GPAIS 2018 m. metinės ataskaitos ir 2019 m. (I ketv.) suvestinės duomenys

Atliekos kodas (skyrius)	Atliekos pavadinimas	2018 m. gauta iš LR vidaus rinkos, t	2019 m. I ketv. gauta iš LR vidaus rinkos, t
13 02	Variklių, pavarų dėžės ir tepalinės alyvos atliekos	0.314000	0.077000
15 01	Pakuotės (įskaitant atskirai surinktas komunalines pakuočių atliekas)	0.169800	0.019000
16 01	Atliekos išardžius ENTP bei transporto priemonių eksploatavimo atliekos	0.017000	6.275000
17 01	Betonas, plytos, čerpės ir keramika	99.510000	19.300000
17 06	Izoliacinės medžiagos ir statybinės medžiagos, kuriose yra asbesto	88.401000	4.800000
20 01	Komunalinės atliekos (atskirai surenkamos frakcijos)	22.318800	3.738000

Didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelė (Kupiškis)

GPAIS 2018 m. metinės ataskaitos ir 2019 m. (I ketv.) suvestinės duomenys

Atliekos kodas (skyrius)	Atliekos pavadinimas	2018 m. gauta iš LR vidaus rinkos, t	2019 m. I ketv. gauta iš LR vidaus rinkos, t
20 02	Sodų ir parkų atliekos (įskaitant kapinių atliekas)	0.150000	0.000000
20 03	Kitos komunalinės atliekos	71.670000	14.650000

Iš pateiktų 8 lentelės duomenų matyti, kad 2018-2019 m. (I ketv.) didžiausias susidaręs (atvežtas) atliekų kiekis tonomis yra statybinės ir griovimo atliekos (įskaitant iš užterštų vietų iškastą gruntą) – apie 212 t, atliekos kodo skyriaus numeris – 17, o mažiausias – pakuočių atliekos; kitaip neapibrėžti absorbentai, pašluostės, filtrų medžiagos ir apsauginiai drabužiai – apie 0,19 t, atliekos kodo skyriaus numeris – 15.

9 lentelė

Biologiškai skaidžių atliekų kompostavimo aikštelė (Didžiagrašiai)

GPAIS 2018 m. metinės ataskaitos ir 2019 m. (I ketv.) suvestinės duomenys

Atliekos kodas	Atliekos pavadinimas	2018 m. gauta iš LR vidaus rinkos, t	2019 m. I ketv. gauta iš LR vidaus rinkos, t
20 02 01	Biologiškai skaidžios atliekos	26.740000	14.000000

Iš pateiktų 9 lentelės duomenų matyti, kad 2018-2019 m. (I ketv.) susidaręs (atvežtas) atliekų kiekis tonomis yra biologiškai skaidžios atliekos – apie 41 t.

Panevėžio miesto savivaldybėje yra dvi didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelės: Senamiesčio gatvėje (žr. 10 lent.) ir Savitiškio gatvėje (žr. 11 lent.).

10 lentelė

Didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelė (Senamiesčio g.)

GPAIS 2018 m. metinės ataskaitos ir 2019 m. (I ketv.) suvestinės duomenys

Atliekos kodas (skyrius)	Atliekos pavadinimas	2018 m. gauta iš LR vidaus rinkos, t	2019 m. I ketv. gauta iš LR vidaus rinkos, t
06 04	Atliekos, kuriose yra metalų, nenurodytos 06 03	0.000200	0.000900
13 02	Variklių, pavarų dėžės ir tepalinės alyvos atliekos	0.762000	0.050000
15 01	Pakuotės (įskaitant atskirai surinktas komunalines pakuočių atliekas)	0.147000	0.010000

Didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelė (Senamiesčio g.)

GPAIS 2018 m. metinės ataskaitos ir 2019 m. (I ketv.) suvestinės duomenys

Atliekos kodas (skyrius)	Atliekos pavadinimas	2018 m. gauta iš LR vidaus rinkos, t	2019 m. I ketv. gauta iš LR vidaus rinkos, t
15 02	Absorbentai, filtrų medžiagos, pašluostės ir apsauginiai drabužiai	0.017000	0.000000
16 01	Atliekos išardžius ENTP bei transporto priemonių eksploatavimo atliekos	104.624000	10.745000
17 01	Betonas, plytos, čerpės ir keramika	440.430000	66.105000
17 06	Izoliacinės medžiagos ir statybinės medžiagos, kuriose yra asbesto	455.860000	68.870000
20 01	Komunalinės atliekos (atskirai surenkamos frakcijos)	61.279000	24.104000
20 02	Sodų ir parkų atliekos (įskaitant kapinių atliekas)	357.770000	17.710000
20 03	Kitos komunalinės atliekos	442.115000	72.370000

Iš pateiktų 10 lentelės duomenų matyti, kad 2018-2019 m. (I ketv.) didžiausias susidaręs (atvežtas) atliekų kiekis tonomis yra statybinės ir griovimo atliekos (įskaitant iš užterštų vietų iškastą gruntą) – apie 1032 t, atliekos kodo skyriaus numeris – 17, o mažiausias – neorganinių cheminių procesų atliekos – apie 0,001 t, atliekos kodo skyriaus numeris – 06.

11 lentelė

Didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelė (Savitišio g.)

GPAIS 2018 m. metinės ataskaitos ir 2019 m. (I ketv.) suvestinės duomenys

Atliekos kodas (skyrius)	Atliekos pavadinimas	2018 m. gauta iš LR vidaus rinkos, t	2019 m. I ketv. gauta iš LR vidaus rinkos, t
06 04	Atliekos, kuriose yra metalų, nenurodytos 06 03	0.000100	0.002900
13 02	Variklių, pavarų dėžės ir tepalinės alyvos atliekos	0.665000	0.129000
15 01	Pakuotės (įskaitant atskirai surinktas komunalines pakuočių atliekas)	0.061000	0.050000
16 01	Atliekos išardžius ENTP bei transporto priemonių eksploatavimo atliekos	161.370000	35.310000
17 01	Betonas, plytos, čerpės ir keramika	548.600000	111.780000

Didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelė (Savitišio g.)

GPAIS 2018 m. metinės ataskaitos ir 2019 m. (I ketv.) suvestinės duomenys

Atliekos kodas (skyrius)	Atliekos pavadinimas	2018 m. gauta iš LR vidaus rinkos, t	2019 m. I ketv. gauta iš LR vidaus rinkos, t
17 06	Izoliacinės medžiagos ir statybinės medžiagos, kuriose yra asbesto	389.320000	54.060000
20 01	Komunalinės atliekos (atskirai surenkamos frakcijos)	96.091000	27.494000
20 02	Sodų ir parkų atliekos (įskaitant kapinių atliekas)	163.290000	11.310000
20 03	Kitos komunalinės atliekos	418.230000	100.050000

Iš pateiktų 11 lentelės duomenų matyti, kad 2018-2019 m. (I ketv.) didžiausias susidaręs (atvežtas) atliekų kiekis tonomis yra statybinės ir griovimo atliekos (įskaitant iš užterštų vietų iškastą gruntą) – apie 1104 t, atliekos kodo skyriaus numeris – 17, o mažiausias – neorganinių cheminių procesų atliekos – apie 0,003 t, atliekos kodo skyriaus numeris – 06.

Panevėžio rajono savivaldybėje yra Panevėžio regioninis nepavojingųjų atliekų sąvartynas Dvarininkuose (žr. 12 lent.) ir viena didelių gabaritų atliekų surinkimo ir kompostavimo aikštelė Garuckuose (žr. 13 lent.).

12 lentelė

Panevėžio regioninis nepavojingųjų atliekų sąvartynas, biologiškai skaidžių atliekų kompostavimo aikštelė, asbesto atliekų sekcija (Dvarininkai)

GPAIS 2018 m. metinės ataskaitos ir 2019 m. (I ketv.) suvestinės duomenys

Atliekos kodas (skyrius)	Atliekos pavadinimas	2018 m. gauta iš LR vidaus rinkos, t	2019 m. I ketv. gauta iš LR vidaus rinkos, t
02	Žemės ūkio, sodininkystės, akvakultūros, miškininkystės, medžioklės ir žūklės, maisto gaminių ir perdirbimo atliekos	933.330000	118.660000
04 02	Tekstilės pramonės atliekos	224.840000	76.020000
05 01	Naftos valymo atliekos	0.860000	-
10 01	Elektrinių bei kitų kurą deginančių įrenginių atliekos	2201.980000	1291.600000
12 01	Metalu ir plastikų formavimo, fizinio ir mechaninio jų pav. apdorojimo atliekos	29.580000	8.920000
15 02	Absorbentai, filtrų medžiagos, pašluostės ir apsauginiai drabužiai	8.880000	2.900000

Panevėžio regioninis nepavojingųjų atliekų sąvartynas, biologiškai skaidžių atliekų kompostavimo aikštelė, asbesto atliekų sekcija (Dvarininkai)

GPAIS 2018 m. metinės ataskaitos ir 2019 m. (I ketv.) suvestinės duomenys

Atliekos kodas (skyrius)	Atliekos pavadinimas	2018 m. gauta iš LR vidaus rinkos, t	2019 m. I ketv. gauta iš LR vidaus rinkos, t
16 01	Atliekos išardžius ENTP bei transporto priemonių eksploatavimo atliekos	832.870000	270.640000
17	Statybinės ir griovimo atliekos (įskaitant iš užterštų vietų iškastą gruntą)	16225.540000	3462.530000
19	Atliekos iš atliekų tvarkymo įrenginių, iš nuotekų valymo įrenginių, esančių už jų susidarymo vietos ribų, ir žmonėms vartoti bei pramonei skirto vandens ruošimo atliekos	24235.720000	5009.840000
20	Komunalinės atliekos (buitinės atliekos ir panašios verslo, gamybinės ir organizacijų atliekos), įskaitant atskirai surenkamas frakcijas	64756.106000	13273.470000

Iš pateiktų 12 lentelės duomenų matyti, kad 2018-2019 m. (I ketv.) didžiausias susidaręs (atvežtas) atliekų kiekis tonomis yra komunalinės atliekos (buitinės atliekos ir panašios verslo, gamybinės ir organizacijų atliekos), įskaitant atskirai surenkamas frakcijas – apie 78030 t, atliekos kodo skyriaus numeris – 20, o mažiausias – naftos valymo, gamtinių dujų valymo ir akmens anglies pirolitinio tvarkymo atliekos – apie 0,86 t, atliekos kodo skyriaus numeris – 05.

13 lentelė

Didelių gabaritų atliekų surinkimo ir kompostavimo aikštelė (Garuckai)

GPAIS 2018 m. metinės ataskaitos ir 2019 m. (I ketv.) suvestinės duomenys

Atliekos kodas (skyrius)	Atliekos pavadinimas	2018 m. gauta iš LR vidaus rinkos, t	2019 m. I ketv. gauta iš LR vidaus rinkos, t
13 02	Variklių, pavarų dėžės ir tepalinės alyvos atliekos	0.232000	0.030000
15 01	Pakuotės (įskaitant atskirai surinktas komunalines pakuočių atliekas)	0.138000	0.011000
15 02	Absorbentai, filtrų medžiagos, pašluostės ir apsauginiai drabužiai	0.00400	-
16 01	Atliekos išardžius ENTP bei transporto priemonių eksploatavimo atliekos	18.397000	3.969000

Didelių gabaritų atliekų surinkimo ir kompostavimo aikštelė (Garuckai)

GPAIS 2018 m. metinės ataskaitos ir 2019 m. (I ketv.) suvestinės duomenys

Atliekos kodas (skyrius)	Atliekos pavadinimas	2018 m. gauta iš LR vidaus rinkos, t	2019 m. I ketv. gauta iš LR vidaus rinkos, t
17 01	Betonas, plytos, čerpės ir keramika	6.290000	9.200000
17 06	Izoliacinės medžiagos ir statybinės medžiagos, kuriose yra asbesto	49.850000	7.090000
17 09	Kitos statybinės ir griovimo atliekos	70.550000	-
20 01	Komunalinės atliekos (atskirai surenkamos frakcijos)	16.460000	4.340200
20 02	Sodų ir parkų atliekos (įskaitant kapinių atliekas)	95.100000	93.100000
20 03	Kitos komunalinės atliekos	62.560000	10.650000

Iš pateiktų 13 lentelės duomenų matyti, kad 2018-2019 m. (I ketv.) didžiausias susidaręs (atvežtas) atliekų kiekis tonomis yra komunalinės atliekos (buitinės atliekos ir panašios verslo, gamybinės ir organizacijų atliekos), įskaitant atskirai surenkamas frakcijas – apie 283 t, atliekos kodo skyriaus numeris – 20, o mažiausias – pakuočių atliekos; kitaip neapibrėžti absorbentai, pašluostės, filtrų medžiagos ir apsauginiai drabužiai – apie 0,15 t, atliekos kodo skyriaus numeris – 15.

Pasvalio rajono savivaldybėje yra dvi didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelės: Pasvalyje (žr. 14 lent.) ir Joniškėlyje (žr. 15 lent.) ir viena biologiškai skaidžių atliekų kompostavimo aikštelė Levaniškiuose (žr. 16 lent.).

14 lentelė

Didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelė (Pasvalys)

GPAIS 2018 m. metinės ataskaitos ir 2019 m. (I ketv.) suvestinės duomenys

Atliekos kodas (skyrius)	Atliekos pavadinimas	2018 m. gauta iš LR vidaus rinkos, t	2019 m. I ketv. gauta iš LR vidaus rinkos, t
06 04	Atliekos, kuriose yra metalų, nenurodytos 06 03	0.005000	0.000000
13 02	Variklių, pavarų dėžės ir tepalinės alyvos atliekos	0.478000	0.046000
15 01	Pakuotės (įskaitant atskirai surinktas komunalines pakuočių atliekas)	0.073000	1.200000
15 02	Absorbentai, filtrų medžiagos, pašluostės ir apsauginiai drabužiai	0.065000	0.001000

Didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelė (Pasvalys)

GPAIS 2018 m. metinės ataskaitos ir 2019 m. (I ketv.) suvestinės duomenys

Atliekos kodas (skyrius)	Atliekos pavadinimas	2018 m. gauta iš LR vidaus rinkos, t	2019 m. I ketv. gauta iš LR vidaus rinkos, t
16 01	Atliekos išardžius ENTP bei transporto priemonių eksploatavimo atliekos	35.838000	11.509000
17 01	Betonas, plytos, čerpės ir keramika	101.760000	17.760000
17 06	Izoliacinės medžiagos ir statybinės medžiagos, kuriose yra asbesto	142.960000	18.430000
20 01	Komunalinės atliekos (atskirai surenkamos frakcijos)	42.431000	5.383500
20 02	Sodų ir parkų atliekos (įskaitant kapinių atliekas)	17.290000	2.830000
20 03	Kitos komunalinės atliekos	78.897000	7.923000

Iš pateiktų 14 lentelės duomenų matyti, kad 2018-2019 m. (I ketv.) didžiausias susidaręs (atvežtas) atliekų kiekis tonomis yra statybinės ir griovimo atliekos (įskaitant iš užterštų vietų iškastą gruntą) – apie 281 t, atliekos kodo skyriaus numeris – 17, o mažiausias – neorganinių cheminių procesų atliekos – apie 0,005 t, atliekos kodo skyriaus numeris – 06.

15 lentelė

Didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelė (Joniškėlis)

GPAIS 2018 m. metinės ataskaitos ir 2019 m. (I ketv.) suvestinės duomenys

Atliekos kodas (skyrius)	Atliekos pavadinimas	2018 m. gauta iš LR vidaus rinkos, t	2019 m. I ketv. gauta iš LR vidaus rinkos, t
13 02	Variklių, pavarų dėžės ir tepalinės alyvos atliekos	0.054000	0.006000
15 01	Pakuotės (įskaitant atskirai surinktas komunalines pakuočių atliekas)	-	0.005000
16 01	Atliekos išardžius ENTP bei transporto priemonių eksploatavimo atliekos	3.675000	2.770000
17 01	Betonas, plytos, čerpės ir keramika	6.150000	4.700000
17 06	Izoliacinės medžiagos ir statybinės medžiagos, kuriose yra asbesto	26.450000	14.830000
20 01	Komunalinės atliekos (atskirai surenkamos frakcijos)	3.981000	1.781000
20 03	Kitos komunalinės atliekos	7.950000	2.180000

Iš pateiktų 15 lentelės duomenų matyti, kad 2018-2019 m. (I ketv.) didžiausias susidaręs (atvežtas) atliekų kiekis tonomis yra statybinės ir griovimo atliekos (įskaitant iš užterštų vietų iškastą gruntą) – apie 52 t, atliekos kodo skyriaus numeris – 17, o mažiausias – pakuočių atliekos; kitaip neapibrėžti absorbentai, pašluostės, filtrų medžiagos ir apsauginiai drabužiai – apie 0,005 t, atliekos kodo skyriaus numeris – 15.

16 lentelė

Biologiškai skaidžių atliekų kompostavimo aikštelė (Levaniškiai)

GPAIS 2018 m. metinės ataskaitos ir 2019 m. (I ketv.) suvestinės duomenys

Atliekos kodas	Atliekos pavadinimas	2018 m. gauta iš LR vidaus rinkos, t	2019 m. I ketv. gauta iš LR vidaus rinkos, t
20 02 01	Biologiškai skaidžios atliekos	102.840000	3.100000

Iš pateiktų 16 lentelės duomenų matyti, kad 2018-2019 m. (I ketv.) susidaręs (atvežtas) atliekų kiekis tonomis yra biologiškai skaidžios atliekos – apie 106 t.

Rokiškio rajono savivaldybėje yra viena biologiškai skaidžių atliekų kompostavimo aikštelė Ruzguose (žr. 17 lent.), viena didžiųjų atliekų ir atliekų perkrovimo aikštelė Rokiškyje (žr. 18 lent.) ir viena didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelė Pandėlyje (žr. 19 lent.).

17 lentelė

Biologiškai skaidžių atliekų kompostavimo aikštelė (Ruzgai)

GPAIS 2018 m. metinės ataskaitos ir 2019 m. (I ketv.) suvestinės duomenys

Atliekos kodas	Atliekos pavadinimas	2018 m. gauta iš LR vidaus rinkos, t	2019 m. I ketv. gauta iš LR vidaus rinkos, t
20 02 01	Biologiškai skaidžios atliekos	75.200000	8.700000

Iš pateiktų 17 lentelės duomenų matyti, kad 2018-2019 m. (I ketv.) susidaręs (atvežtas) atliekų kiekis tonomis yra biologiškai skaidžios atliekos – apie 84 t.

18 lentelė

Didžiųjų atliekų ir atliekų perkrovimo aikštelė (Rokiškis)

GPAIS 2018 m. metinės ataskaitos ir 2019 m. (I ketv.) suvestinės duomenys

Atliekos kodas (skyrius)	Atliekos pavadinimas	2018 m. gauta iš LR vidaus rinkos, t	2019 m. I ketv. gauta iš LR vidaus rinkos, t
13 02	Variklių, pavarų dėžės ir tepalinės alyvos atliekos	1.167000	0.213000
15 01	Pakuotės (įskaitant atskirai surinktas komunalines pakuočių atliekas)	0.060800	0.054000

Didžiųjų atliekų ir atliekų perkrovimo aikštelė (Rokiškis)

GPAIS 2018 m. metinės ataskaitos ir 2019 m. (I ketv.) suvestinės duomenys

Atliekos kodas (skyrius)	Atliekos pavadinimas	2018 m. gauta iš LR vidaus rinkos, t	2019 m. I ketv. gauta iš LR vidaus rinkos, t
16 01	Atliekos išardžius ENTP bei transporto priemonių eksploatavimo atliekos	85.091000	22.142000
17 01	Betonas, plytos, čerpės ir keramika	19.865000	24.086000
17 06	Izoliacinės medžiagos ir statybinės medžiagos, kuriose yra asbesto	226.901000	25.182000
17 09	Kitos statybinės ir griovimo atliekos	421.643000	70.062000
20 01	Komunalinės atliekos (atskirai surenkamos frakcijos)	80.795000	9.216000
20 02	Sodų ir parkų atliekos (įskaitant kapinių atliekas)	9.838000	0.130000
20 03	Kitos komunalinės atliekos	3393.912000	915.296000

Iš pateiktų 18 lentelės duomenų matyti, kad 2018-2019 m. (I ketv.) didžiausias susidaręs atliekų kiekis tonomis yra komunalinės atliekos (buitinės atliekos ir panašios verslo, gamybinės ir organizacijų atliekos), įskaitant atskirai surenkamas frakcijas – apie 4409 t, atliekos kodo skyriaus numeris – 20, o mažiausias – pakuočių atliekos; kitaip neapibrėžti absorbentai, pašluostės, filtrų medžiagos ir apsauginiai drabužiai – apie 0,115 t, atliekos kodo skyriaus numeris – 15.

19 lentelė

Didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelė (Pandėlys)

GPAIS 2018 m. metinės ataskaitos ir 2019 m. (I ketv.) suvestinės duomenys

Atliekos kodas (skyrius)	Atliekos pavadinimas	2018 m. gauta iš LR vidaus rinkos, t	2019 m. I ketv. gauta iš LR vidaus rinkos, t
13 02	Variklių, pavarų dėžės ir tepalinės alyvos atliekos	0.050000	0.210000
16 01	Atliekos išardžius ENTP bei transporto priemonių eksploatavimo atliekos	5.370000	1.120000
17 01	Betonas, plytos, čerpės ir keramika	6.920000	2.500000
17 06	Izoliacinės medžiagos ir statybinės medžiagos, kuriose yra asbesto	15.320000	10.960000
20 01	Komunalinės atliekos (atskirai surenkamos frakcijos)	6.079000	2.786000

Didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelė (Pandėlys)

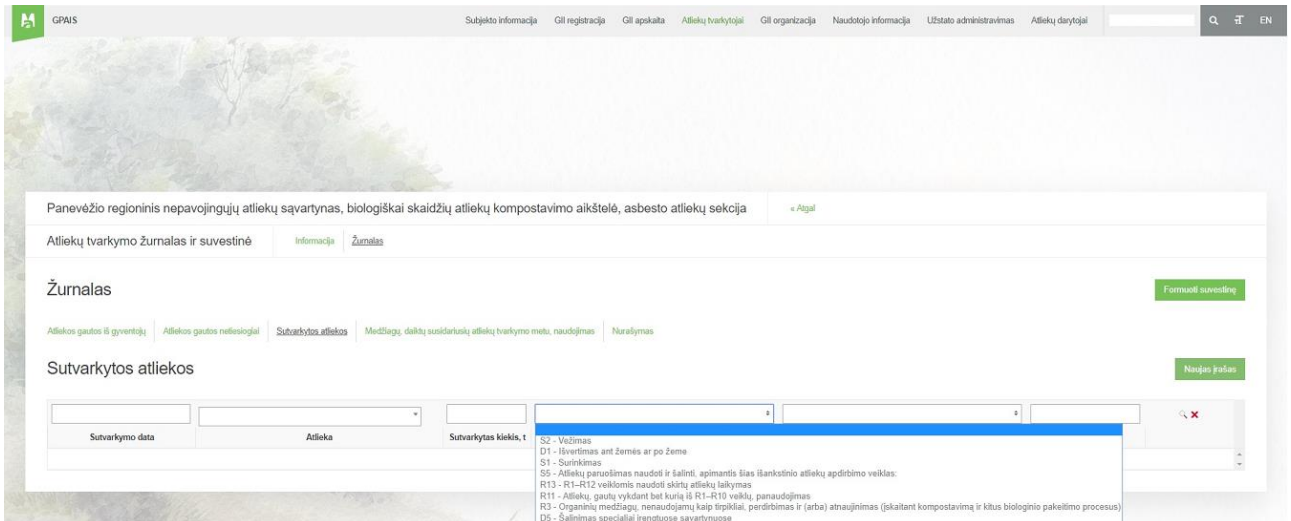
GPAIS 2018 m. metinės ataskaitos ir 2019 m. (I ketv.) suvestinės duomenys

Atliekos kodas (skyrus)	Atliekos pavadinimas	2018 m. gauta iš LR vidaus rinkos, t	2019 m. I ketv. gauta iš LR vidaus rinkos, t
20 02	Sodų ir parkų atliekos (įskaitant kapinių atliekas)	0.925000	1.100000
20 03	Kitos komunalinės atliekos	17.550000	5.660000

Iš pateiktų 19 lentelės duomenų matyti, kad 2018-2019 m. (I ketv.) didžiausias susidaręs (atvežtas) atliekų kiekis tonomis yra statybinės ir griovimo atliekos (įskaitant iš užterštų vietų iškastą gruntą) – apie 36 t, atliekos kodo skyriaus numeris – 17, o mažiausias – naftos produktų atliekos ir skystojo kuro atliekos (išskyrus maistinį aliejų ir tuos, kurie nurodyti 05, 12 ir 19 skyriuose) – apie 0,26 t, atliekos kodo skyriaus numeris – 13.

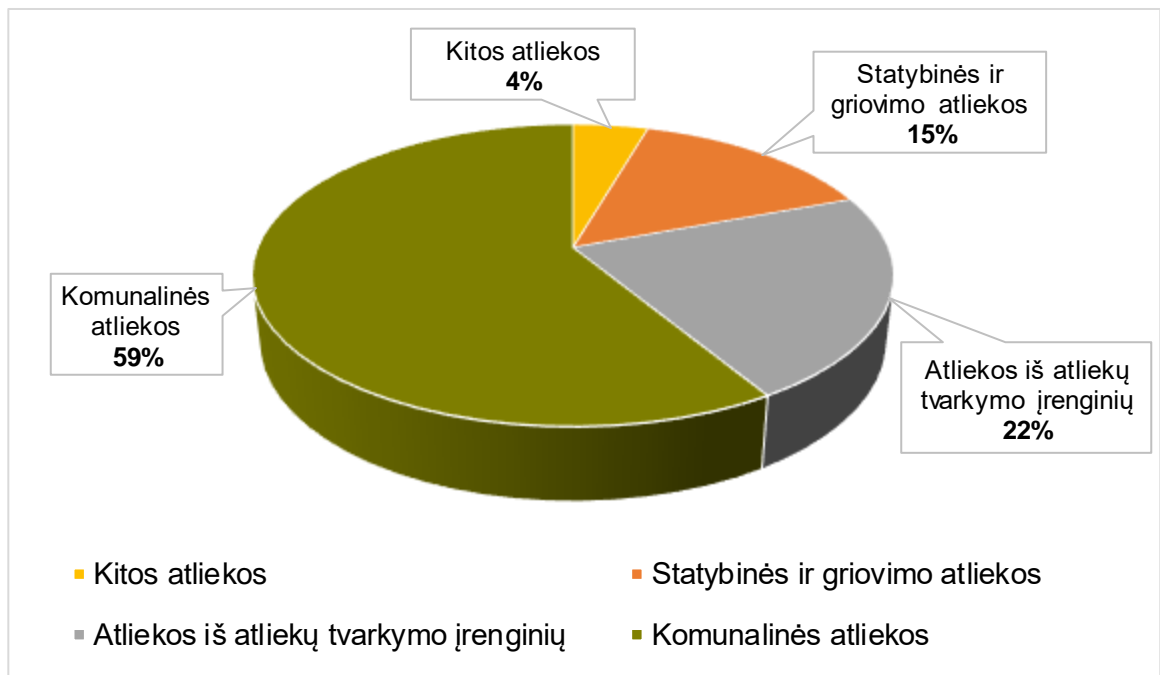
Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2011 m. gegužės 3 d. įsakymo „Dėl atliekų susidarymo ir tvarkymo apskaitos ir ataskaitų teikimo taisyklių patvirtinimo“ nustatyta tvarka Panevėžio regioniniame nepavojingųjų atliekų sąvartyne šalinamos atliekos turi būti apskaitomos ir metinės ataskaitos apie jas turi būti teikiamos naudojantis GPAIS (Valstybės žinios, 2011). *Atliekų tvarkymo taisyklių 2 priede* nurodytas atliekų tvarkymo veiklų sąrašas (pateikiami atliekų tvarkymo kodai ir pavadinimai, pastabos bei pavyzdžiai). Panevėžio regioniniame nepavojingųjų atliekų sąvartyne atliekos tvarkomos (žr. 3 pav.):

1. Atliekas šalinant:
 - 1.1 D1 – išverčiant ant žemės ar po žeme (sąvartyne);
 - 1.2 D5 – šalinant specialiai įrengtuose sąvartynuose (dėjimas į atskiras sekcijas, kurios uždengiamos ir izoliuojamos viena nuo kitos ir nuo aplinkos).
2. Atliekas naudojant:
 - 2.1 R3 – organinių medžiagų, nenaudojamų kaip tirpikliai, perdirbimas ir (arba) atnaujinimas (įskaitant kompostavimą ir kitus biologinio pakeitimo procesus);
 - 2.2 R11 – atliekų, gautų vykdant bet kurią iš R1– R10 veiklų, panaudojimas;
 - 2.3 R13 – R1-R12 veiklomis naudoti skirtų atliekų laikymas (išskyrus laikinąjį laikymą atliekų susidarymo vietoje iki jų surinkimo).
3. Kitaip tvarkant atliekas:
 - 3.1 S1 – surinkimas;
 - 3.2 S2 – vežimas;
 - 3.3 S5 – atliekų paruošimas naudoti ir šalinti, apimantis išankstinio atliekų apdirbimo veiklas.

3 pav. Atliekų tvarkymo veiklų klasifikavimas

Atliekų tvarkytojas, tvarkantis atliekas R1-R11 ir D1-D7, D10-D12 atliekų tvarkymo veiklos rūšimis, laikomas galutiniu atliekų tvarkytoju. Panevėžio regioniniame nepavojingųjų atliekų sąvartyne, GPAIS 2018-2019 m. (I ketv.) duomenimis, gautos atliekos iš Lietuvos Respublikos vidaus rinkos pateikiamos diagramoje (žr. 4 pav.).

4 pav. Panevėžio regioniniame nepavojingųjų atliekų sąvartyne gautos atliekos

Žemės ūkio, sodininkystės, akvakultūros, miškininkystės, medžioklės ir žūklės, maisto gamintojų ir perdirbimo atliekos – apie 1052 t;

Odos, kailių ir tekstilės pramonės atliekos – apie 301 t;

Naftos, gamtinių dujų valymo ir akmens anglies pirolitinio tvarkymo atliekos – apie 1 t;

Terminių procesų atliekos – apie 3494 t;

Metalu, plastikų formavimo, fizinio ir mechaninio jų paviršiaus apdorojimo atliekos – apie 39 t; Pakuočių atliekos; kitaip neapibrėžti absorbentai, pašluostės, filtrų medžiagos ir apsauginiai drabužiai – apie 12 t;

Kitaip sąraše neapibrėžtos atliekos – apie 1104 t;

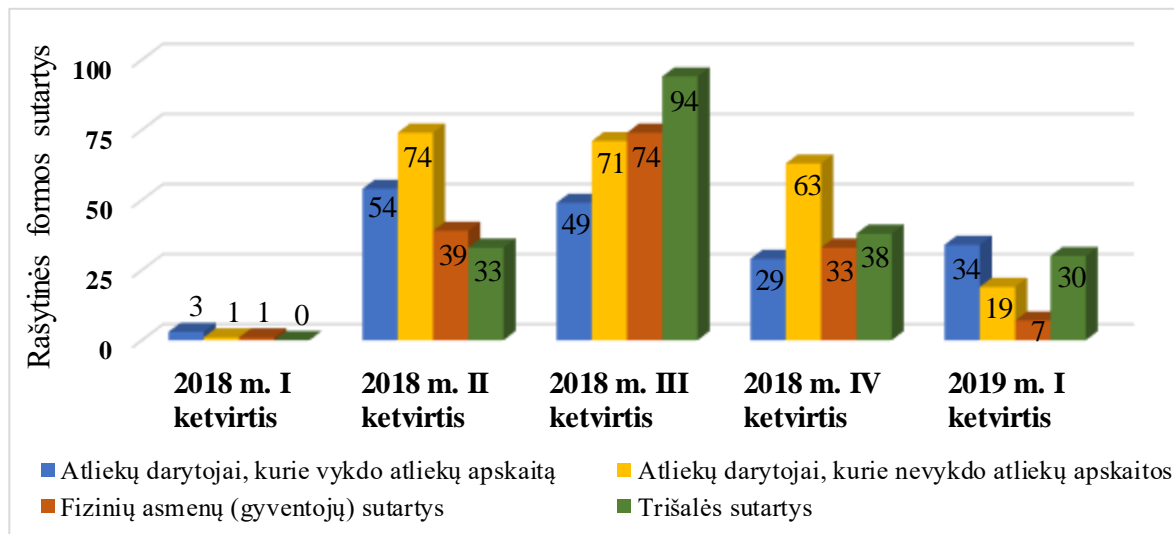
Statybinės ir griovimo atliekos, įskaitant iš užterštų vietų iškastą gruntą – apie 19688 t;

Atliekos iš atliekų tvarkymo įrenginių, iš nuotekų valymo įrenginių, esančių už objekto vietos ribų, ir žmonėms vartoti bei pramonei skirto vandens ruošimo atliekos – apie 29246 t;

Komunalinės atliekos (buitinės atliekos ir panašios verslo, gamybinės ir organizacijų atliekos), įskaitant atskirai surenkamas frakcijas – apie 78030 t.

2.1 Reikalingų dokumentų, taikomų atliekų turėtojams ir vežėjams rengimas

Rašytinės formos sutartis (žr. 5 pav.). Atliekų turėtojas *Atliekų tvarkymo įstatymo, Atliekų tvarkymo taisyklių* ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka turi atliekas perduoti atliekų tvarkymo įmonei, turinčiai teisę tvarkyti atliekas, pagal rašytinės formos sutartis dėl atliekų naudojimo ir (ar) šalinimo arba gali tvarkyti pats (jeigu teisės aktų nustatyta tvarka turi teisę tokią veiklą vykdyti). Netaikoma komunalinių atliekų turėtojams, atliekas tvarkantiems savivaldybės organizuojamoje komunalinių atliekų tvarkymo sistemoje.

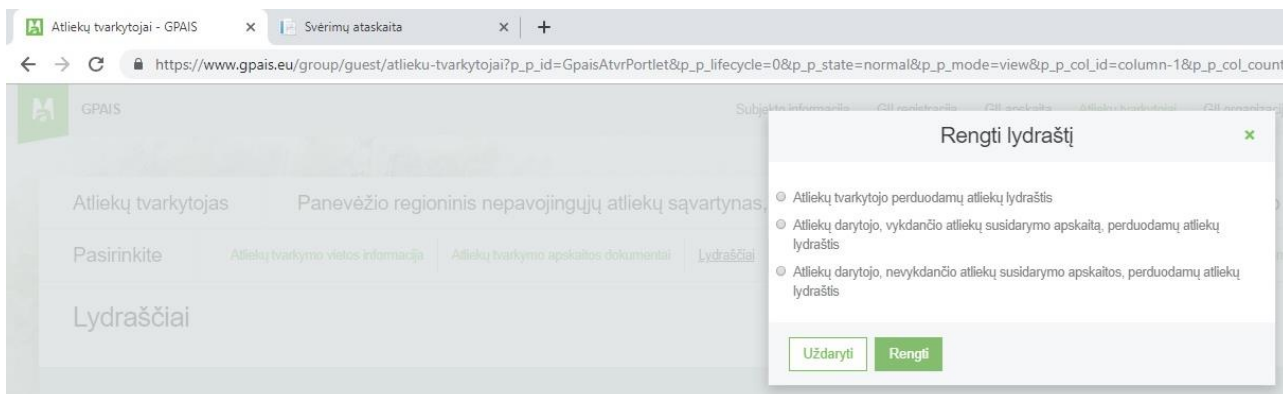

5 pav. 2018-2019 m. (I ketv.) sudarytos rašytinės formos sutartys

Iš pateiktų 5 paveikslo duomenų matyti, kad įsigaliojus naujiems atliekų apskaitos reikalavimams ir vadovaujantis nustatytais teisės aktais, Panevėžio RATC turi sudaręs apie 750 rašytinės formos sutarčių su atliekų turėtojais. Rašytinės formos sutarčių skaičius nuolat kinta.

Atliekų vežimo lydraštis (žr. 6 pav.). Atliekas vežant Lietuvos Respublikos teritorijoje, privaloma turėti vieną iš atliekų perdavimo lydraščių (netaikoma tarpvalstybiniais atliekų vežimams):

1. Atliekų tvarkytojo perduodamų atliekų lydraštį;
2. Atliekų darytojo, vykdančio atliekų susidarymo apskaitą, perduodamų atliekų lydraštį;
3. Atliekų darytojo, nevykdančio atliekų susidarymo apskaitą, perduodamų atliekų lydraštį.

6 pav. Lydraščio rengimas

Atliekų siuntėjas gali būti: atliekų darytojas; įmonė užsiimanti atliekų naudojimo ir (ar) šalinimo veikla; tarpininkas ar prekyautojas atliekomis (kurie fiziškai įgyja atliekas). Atliekų vežėjas (surinkėjas) – tik atliekų surinkimą ir vežimą vykdanči įmonė.

Atliekų siuntėjas, planuojantis vežti atliekas, ne vėliau kaip prieš vieną darbo dieną iki planuojamo atliekų vežimo turi suformuoti lydraštį naudodamasis GPAIS, nurodant jame:

1. Planuojamų vežti atliekų kodus ir pavadinimus;
2. Pirminį atliekų šaltinį (Lietuvos Respublikos teritorijoje susidariusios ar importuotos atliekos);
3. Atliekų gavėją;
4. Atliekų vežėją;
5. Kitą lydraštyje privalomą informaciją.

Apie planuojamą atliekų vežimą automatiškai per GPAIS informuojamas Aplinkos apsaugos departamentas prie Aplinkos ministerijos (toliau tekste – AAD), atliekų gavėjas ir atliekų vežėjas. Prieš atliekų vežimą atliekų siuntėjas privalo lydraštyje nurodyti kiekvienos perduodamos atliekos svorį, taros svorį (pvz., tuščio konteinerio), ir, jeigu vadovaujantis *Gaminių ir (ar) pakuočių atliekų sutvarkymą įrodančių dokumentų išrašymo tvarkos aprašu*, pakuočių atliekų sutvarkymą įrodantį dokumentą, transporto priemonės (-ių) valstybinį registracijos numerį ir maršrutą. Atliekos negali būti vežamos, kol lydraštis neturi būsenos „Vykdomas vežimas“. Apie pradėtą vežimą automatiškai per GPAIS informuojamas atliekų gavėjas ir AAD. Atliekų vežimo metu naudodamasis GPAIS vežimą gali atšaukti atliekų gavėjas arba AAD pareigūnas.

Atliekų gavėjas privalo pasverti gautas atliekas ir kiekvienos atliekos svorį nurodyti lydraštyje GPAIS ne vėliau kaip kitą darbo dieną po atliekų gavimo (taip patvirtindamas atliekų gavimą). Apie atliekų gavimo patvirtinimą automatiškai per GPAIS informuojamas atliekų siuntėjas.

Atliekų siuntėjas, naudodamasis GPAIS, patvirtina arba grąžina tikslinti atliekų gavėjo pasvertą atliekų kiekį ne vėliau kaip kitą darbo dieną nuo patvirtinimo apie atliekų gavimą dienos. Atliekų siuntėjas gali atšaukti atliekų vežimą, kai atliekų gavėjas patvirtina atliekų gavimą. Kai atliekų siuntėjas, naudodamasis GPAIS, patvirtina atliekų gavėjo pasvertą ir lydraštyje nurodytą atliekų kiekį, atliekų siuntėjo ir atliekų gavėjo atliekų tvarkymo apskaitos žurnalai automatiškai užpildomi lydraščio duomenimis.

Atliekų vežimo lydraštis nepildomas, kai atliekų vežėjas (surinkėjas) netiesiogiai (pvz., mišrių komunalinių atliekų vežimo atveju ar atliekų surinkamo apvažiavimo būdu) gautas atliekas iš atliekų turėtojų, kurie neprivalo turėti rašytinės formos sutarties dėl atliekų naudojimo ir (ar) šalinimo, veža atliekas apdorojimui ir kai fiziniai asmenys, veža savo buitėje susidariusias atliekas.

2.1.1 *Atliekų apskaitos reikalavimai regiono įmonėms ir organizacijoms*

Panevėžio regione atliekų apskaitą tvarko ir ataskaitas apie atliekų susidarymą ir tvarkymą, suvestines ir metines ataskaitas GPAIS teikia įmonės ir organizacijos:

1. Kurių vykdomoje veikloje, atsižvelgiant į susidarančių atliekų kiekį, rūšį ir įmonės dydį, susidaro atliekos;
2. Kurios atliekų susidarymo vietoje pavojingąsias atliekas laiko ilgiau kaip šešis mėnesius, o nepavojingąsias – ilgiau kaip vienus metus;
3. Atliekas surenkančios, vežančios ar apdorojančios įmonės (žr. 20 lent.), prekiautojai atliekomis ir tarpininkai.

20 lentelė

Subjektų pagrindinės funkcijos atliekų tvarkymo srityje

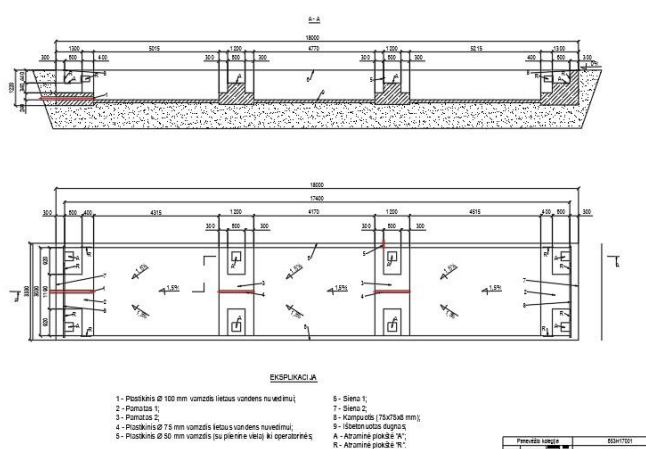
Savivaldybės	Funkcijos	
	Atliekų surinkimas ir transportavimas	Atliekų apdorojimas, šalinimas bei įrenginių eksploatacija
Biržų r. sav.	UAB „Biržų komunalinis ūkis“	UAB Panevėžio regiono atliekų tvarkymo centras
Kupiškio r. sav.	UAB „Kupiškio komunalininkas“; AB „Panevėžio specialus autotransportas“	
Panevėžio m. sav.	AB „Panevėžio specialus autotransportas“	
Panevėžio r. sav.	AB „Panevėžio specialus autotransportas“ UAB „Švaros komanda“	
Pasvalio r. sav.	UAB „Pasvalio gerovė“	
Rokiškio r. sav.	AB „Rokiškio komunalininkas“	

Atliekų surinkimo ir (ar) vežimo veikla gali verstis įmonė, atitinkanti *Atliekų tvarkymo įstatyme* atliekas surenkančioms ir vežančioms įmonėms nustatytus reikalavimus ir užsiregistravusi

Atliekų tvarkytojų valstybės registre. Atliekas surenkanti įmonė privalo vykdyti rūšiuojamąjį atliekų surinkimą ir susidarymo vietoje išrūšiuotas atliekas surinkti atskirai.

2.2 Vieningos gaminių, pakuočių ir atliekų apskaitos informacinės sistemos integracija ir sąsaja su kitais veikiančiais įrenginiais

GPAIS neturi tiesioginės sąsajos nei su vietine Panevėžio regioninio nepavojingųjų atliekų sąvartyno Atliekų surinkimo, monitoringo ir logistikos informacine sistema (toliau tekste – ASMLIS) nei su automobilinėmis svarstyklėmis (3,03x18,03 m), kurios įrengtos sąvartyno teritorijoje (žr. 7 pav.).

7 pav. Automobilinės svarstyklės

Automobilinės svarstyklės tiesiogiai sujungtos su ASMLIS, kuri registruoja ir apdoroja duomenis: atliekos rūšį ir kiekį, atliekų gavimo būdą, transporto priemonės, su kuria atvežtos atliekos, valstybinį numerį, asmeninius klientų duomenis, t. y. vardą, pavardę, asmens kodą ir kt. Nesant automatinei sąsajai su GPAIS, šie ir kiti privalomi duomenys turi būti perkeliama neautomatiniu būdu į GPAIS, tai atlieka Panevėžio RATC administratoriai atliekų priėmimui (GPAIS). Įmonėje sukurti du etatai šiems specialistams, kurie administruoja GPAIS duomenis, rengia suvestines ir teikia metines ataskaitas, bendrauja ir teikia informaciją klientams.

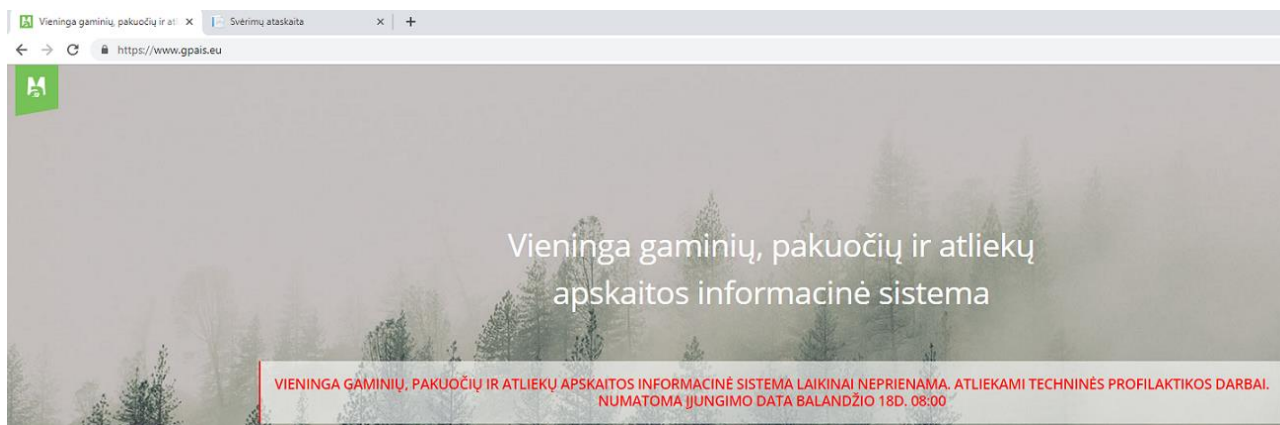
Tiesioginė sąsaja yra tarp GPAIS dalyvių ir Aplinkos apsaugos departamento prie Aplinkos ministerijos:

1. Apie planuojamą atliekų vežimą automatiškai per GPAIS informuojamas AAD, atliekų gavėjas ir atliekų vežėjas;
2. Apie pradėtą vežimą automatiškai per GPAIS informuojamas atliekų gavėjas ir AAD (jeigu AAD numatė vykdyti vežamų atliekų kontrolinį svėrimą);
3. Apie suformuotą lydraštį automatiškai per GPAIS informuojamas atliekų vežėjas;

4. Atliekų vežimo metu naudodamasis GPAIS vežimą gali atšaukti atliekų gavėjas arba AAD pareigūnas;
5. Apie atliekų gavimo patvirtinimą automatiškai per GPAIS informuojamas atliekų siuntėjas.

2.2.1 Vieningos gaminių, pakuočių ir atliekų apskaitos informacinės sistemos sutrikimai ir pasekmės

Informacija apie GPAIS veiklos sutrikimus ir (ar) technines kliūtis (žr. 8 pav.) viešai skelbiama GPAIS interneto svetainėje ir (ar) AAA interneto svetainėje. AAA paskirtas asmuo internetinėje svetainėje pateikia ir atnaujina informaciją kaip elgtis neveikiant GPAIS.

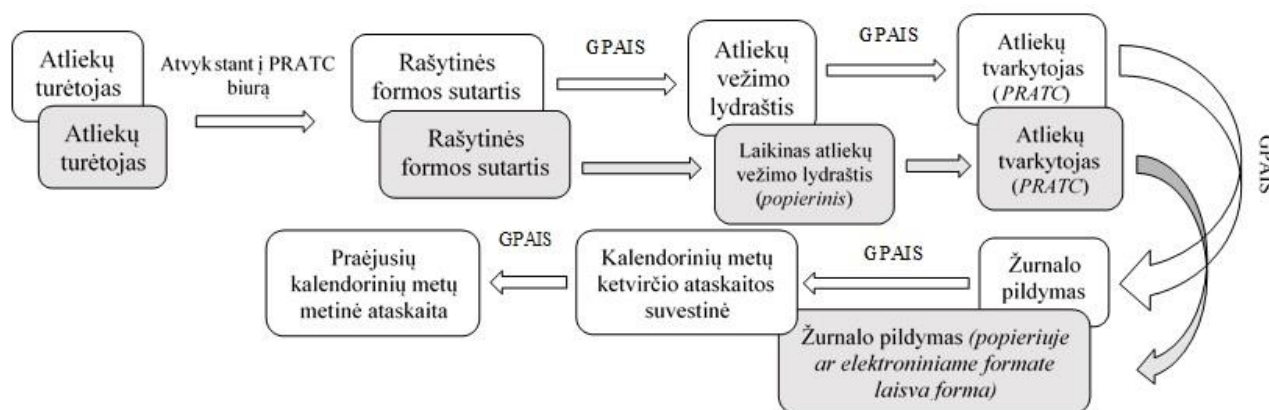
8 pav. Pranešimas apie GPAIS techninį gedimą

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2018 m. sausio 31 d. įsakymu „Dėl tvarkos, kai negalima naudotis Vieningos gaminių, pakuočių ir atliekų apskaitos informacine sistema, aprašo patvirtinimo“ atliekų darytojai ir tvarkytojai, gamintojai ir importuotojai, užstato už vienkartinės pakuotes sistemos administratoriai ir kiti GPAIS duomenų teikėjai, GPAIS techninių kliūčių metu, duomenis ir informaciją, kuriuos būtina suvesti į GPAIS, pažymi ir saugo popieriniu arba elektroniniu formatu laisva forma (Teisės aktų registras, 2018). Duomenys ir informacija, kurie pažymėti ir saugomi popieriuje ar elektroniniame formate laisva forma, privalo būti analogiški duomenims, kurie vedami į GPAIS. Už šių duomenų ir informacijos saugumą atsakingas asmuo, kuris suveda duomenis popieriniu ar elektroniniu formatu. Asmens duomenys turi būti tvarkomi *Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo* ir *Europos Parlamento ir Tarybos reglamento 2016/679* nustatyta tvarka.

Popieriniame formate suvesti duomenys turi būti saugomi ir sunaikinami teisės aktų, reglamentuojančių tokių duomenų saugojimą ir sunaikinimą, nustatyta tvarka. Saugomi duomenys turi būti nedelsiant pateikiami aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės ir kitiems įgaliotiems pareigūnams, jiems pareikalavus. Pradėjus veikti GPAIS, duomenys ir informacija į GPAIS suvedami

ne vėliau kaip per dvidešimt darbo dienų nuo informacijos apie GPAIS techninių klūčių pašalinimo laiko paskelbimo.

Sutrikus GPAIS veiklai, dėl kurios neveikia atliekų vežimo lydraščių formavimo funkcionalumas GPAIS, atliekų vežimo atveju turi būti pildoma laikina atliekų vežimo lydraščio forma (žr. 9 pav.). Atliekų vežimo procedūra negali būti vykdoma, jei neužpildytas laikinas atliekų vežimo lydraštis. Veždamas atliekas, atliekų vežėjas su savimi turi turėti užpildytą laikiną atliekų vežimo lydraštį. Pradėjus veikti GPAIS, duomenys iš laikinų atliekų vežimo lydraščių į GPAIS perkeliama ne vėliau kaip per penkias darbo dienas nuo informacijos apie GPAIS techninių gedimų pašalinimo.

9 pav. GPAIS veikimo principinė schema

Sutrikus GPAIS veiklai ar dėl kitų techninių klūčių, atėjus terminui teikti atitinkamas ataskaitas (pvz., kalendorinių metų ketvirčio ataskaitos suvestinę), atliekų darytojams ar tvarkytojams, gamintojams ir importuotojams, užstato už vienkartinės pakuotes sistemos administratoriams bei kitiems GPAIS duomenų teikėjams, ataskaitų pateikimo terminas pratęsiamas automatiškai iki kol bus atstatyta GPAIS veikla ir bus galima pateikti atitinkamas ataskaitas. Privalomos pateikti ataskaitos ir kalendorinių metų ketvirčių apskaitos suvestinės turi būti pateikiamos ne vėliau kaip per penkias darbo dienas nuo GPAIS techninio gedimo pašalinimo.

Jei *Dėl tvarkos, kai negalima naudotis Vieninga gaminių, pakuočių ir atliekų apskaitos informacinė sistema* apraše nėra aptarta kokia nors situacija ar procedūra, kaip elgtis GPAIS duomenų teikėjams sutrikus GPAIS veiklai, GPAIS duomenų teikėjai turi vadovautis instrukcijomis, kurios pateikiamos AAA arba GPAIS interneto svetainėse.

2.2.2 Vieningos gaminių, pakuočių ir atliekų apskaitos informacinės sistemos privalumai, trūkumai ir tobulinimas

Duomenų perdavimas GPAIS nuo pat pradžių nebuvo sklandus, tai įrodo trys pereinamieji laikotarpiai 2018 metais. Labiausiai juntamas nepasitenkinimas naująja atliekų apskaitos sistema

buvo iš gamintojų ir importuotojų, verslo organizacijų bei šalies ūkio subjektų. Po naujosios sistemos įdiegimo, sistemos dalyviai teigia, kad neproporcingai padidėjo administracinė našta, atsirado poreikis sukurti naujus etatus GPAIS specialistams bei susiduriama su nesibaigiančiu esminių GPAIS sutrikimų ir techninių gedimų sąrašu (žr. 21 lent.).

21 lentelė

GPAIS privalumai ir trūkumai

Privalumai	Trūkumai
1. Gaunami naujausi ir patikimi duomenys apie į rinką patenkančius gaminių ir pakuočių kiekius; 2. Gaunami naujausi ir patikimi duomenys apie tvarkomų atliekų srautus; 3. Galima atsekti atliekų kelią nuo patekimo į rinką iki atliekų sutvarkymo.	1. Padidėjusi administracinė našta; 2. Poreikis sukurti naujus etatus GPAIS specialistams; 3. Esminiai GPAIS sutrikimai ir techniniai gedimai.
	Baigiamosios praktikos metu pastebėti trūkumai
	1. Tiesioginės sąsajos nebuvimas su ASMLIS ir automobilinėmis svarstyklėmis; 2. Procedūros „Techninis atliekų grąžinimas“ neišbaigtumas; 3. Esama atvejų, kai automatiškai įrašomos neteisingos atliekų susidarymo vietos (metinė ataskaita); 4. Esama atvejų, kai neatitiko atliekų likučiai praėjusių metų pabaigoje ir naujų metų pradžioje (žurnalas).

GPAIS dalyviai vieningai sutinka, kad GPAIS būtina tobulinti, todėl ne tik telefonu ar elektroniniu paštu informuoja Aplinkos ministeriją apie visus GPAIS trūkumus, bet ir aktyviai teikia pasiūlymus bei prisideda ekspertinėmis žiniomis.

IŠVADOS

1. Išnagrinėjus Vieningos gaminių, pakuočių ir atliekų apskaitos informacinės sistemos veikimo principus nustatyta, kad ši apskaitos informacinė sistema informacinių technologijų priemonėmis valdo pateikiamų gaminių, pakuočių ir atliekų apskaitos duomenų stebėsenos ir kontrolės procesus, ataskaitų procesus ir kitų duomenų rinkinių priėmimo procesus;
2. Vieningos gaminių, pakuočių ir atliekų apskaitos informacine sistema apskaitomi gaminių, pakuočių ir atliekų srautai patenkantys į vidaus rinką. Šios atliekų apskaitos informacinės sistemos dalyviai: atliekų darytojai ir tvarkytojai, gamintojai ir importuotojai, verslo organizacijos ir šalies ūkio subjektai;
3. Išanalizavus Panevėžio regione susidarantių atliekų srautus ir jų apskaitą nustatyta, kad didžiausius kiekius, į Panevėžio regioninį nepavojingųjų atliekų sąvartyną patenkančių atliekų, sudaro komunalinės atliekos (apie 59 %), atliekos iš atliekų tvarkymo įrenginių (apie 22 %) bei statybinės ir griovimo atliekos (apie 15 %);
4. Atlikus atliekų apskaitos dokumentų ir teikiamų ataskaitų rengimo vertinimą nustatyta, kad atliekų apskaita vykdoma tik Vieningos gaminių, pakuočių ir atliekų apskaitos informacine sistema, rengiamos ir tvirtinamos kalendorinio metų ketvirčio apskaitos suvestinės bei Aplinkos apsaugos agentūrai teikiamos praėjusių kalendorinių metų metinės ataskaitos.

INFORMACIJOS ŠALTINIŲ SĄRAŠAS

1. Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatymas. *Lietuvos aidas*, 1992-01-30, Nr. 20-0.
2. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 1999 m. liepos 14 d. įsakymas Nr. 217 „Dėl atliekų tvarkymo taisyklių patvirtinimo“. *Valstybės žinios*, 1999-07-21, Nr. 63-2065.
3. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2000 m. spalio 18 d. įsakymas Nr. 444 „Dėl atliekų sąvartynų įrengimo, eksploatavimo, uždarymo ir priežiūros po uždarymo taisyklių patvirtinimo“. *Valstybės žinios*, 2000-11-10, Nr. 96-3051.
4. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2002 m. birželio 27 d. įsakymas Nr. 348 „Dėl pakuočių ir pakuočių atliekų tvarkymo taisyklių patvirtinimo“. *Valstybės žinios*, 2002-08-20, Nr. 81-3503.
5. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2009 m. gegužės 27 d. įsakymas Nr. D1-290 „Dėl gaminių apskaitos ir atliekų tvarkymo organizavimo veiklos ataskaitų teikimo taisyklių patvirtinimo“. *Valstybės žinios*, 2009-06-02, Nr. 65-2598.
6. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2011 m. gegužės 3 d. įsakymas Nr. D1-367 „Dėl atliekų susidarymo ir tvarkymo apskaitos ir ataskaitų teikimo taisyklių patvirtinimo“. *Valstybės žinios*, 2011-05-12, Nr. 57-2720.
7. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2012 m. birželio 28 d. įsakymas Nr. D1-554 „Dėl reikalavimų visuomenės švietimui ir informavimui atliekų, kurioms taikomas gamintojo atsakomybės principas, tvarkymo klausimais tvarkos aprašo patvirtinimo“. *Valstybės žinios*, 2012-07-10, Nr. 80-4206.
8. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2013 m. gruodžio 20 d. įsakymas Nr. D1-976 „Dėl Vieningos gaminių, pakuočių ir atliekų apskaitos informacinės sistemos nuostatų patvirtinimo“. *Valstybės žinios*. 2013-12-30, Nr. 139-7014.
9. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2018 m. liepos 2 d. įsakymas Nr. D1-653 „Dėl Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2018 m. sausio 31 d. įsakymo Nr. D1-73 „Dėl tvarkos, kai negalima naudotis Vieninga gaminių, pakuočių ir atliekų apskaitos informacine sistema, aprašo patvirtinimo“ pakeitimo“. *Teisės aktų registras*. 2018-07-03, Nr. 11173.
10. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2018 m. sausio 31 d. įsakymas Nr. D1-73 „Dėl tvarkos, kai negalima naudotis Vieninga gaminių, pakuočių ir atliekų apskaitos informacine sistema, aprašo patvirtinimo“. *Teisės aktų registras*. 2018-02-01, Nr. 1564.
11. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2018 m. spalio 1 d. įsakymas Nr. D1- 862 „Dėl Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2018 m. sausio 31 d. įsakymo Nr. D1-73 „Dėl tvarkos, kai negalima naudotis Vieninga gaminių, pakuočių ir atliekų apskaitos

- informacine sistema, aprašo patvirtinimo“ pakeitimo“. *Teisės aktų registras*. 2018-10-01, Nr. 15487.
12. Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymas, 1998 m. birželio 16 d. Nr. VIII-787. *Valstybės žinios*, 1998-07-08, Nr. 61-1726.
 13. Lietuvos Respublikos mokesčio už aplinkos teršimą įstatymas, 1999 m. gegužės 13 d. Nr. VIII-1183. *Valstybės žinios*, 1999-05-28, Nr. 47-1469.
 14. Lietuvos Respublikos pakuočių ir pakuočių atliekų tvarkymo įstatymas, 2001 m. rugsėjo 25 d. Nr. IX-517. *Valstybės žinios*, 2001-10-05, Nr. 85-2968.
 15. Lietuvos Respublikos regioninės plėtros įstatymas, 2000 m. liepos 20 d. Nr. VIII-1889. *Valstybės žinios*, 2000-08-04, Nr. 66-1987.
 16. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. balandžio 12 d. nutarimas Nr. 519 „Dėl valstybinio atliekų tvarkymo 2014-2020 metų plano patvirtinimo“. *Valstybės žinios*, 2002-04-17, Nr. 40-1499.
 17. *Aplinkos apsaugos agentūra* [interaktyvus]. Vilnius: Valstybės biudžetinė įstaiga, duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre [žiūrėta 2019-03-05]. Prieiga per internetą: <<http://atliekos.gamta.lt/cms/index?rubricId=bbdf8e23-856a-4039-adce-3b405e9f379c>>.
 18. *Aplinkos apsaugos agentūra* [interaktyvus]. Vilnius: Valstybės biudžetinė įstaiga, duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre [žiūrėta 2019-05-02]. Prieiga per internetą: <<http://atliekos.gamta.lt/cms/index?rubricId=b7f03c87-6c17-433a-bbdb-2dfe1c64141a>>.
 19. *Aplinkos apsaugos agentūra* [interaktyvus]. Vilnius: Valstybės biudžetinė įstaiga, duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre [žiūrėta 2019-05-02]. Prieiga per internetą: <<http://atliekos.gamta.lt/cms/index?rubricId=9e7b77e3-5067-4ddc-a536-6bfeb626cf5d>>.
 20. *AGIA* [interaktyvus]. Kauno raj.: „Autogamintojų ir importuotojų asociacija“ [žiūrėta 2019-05-02]. Prieiga per internetą: <<http://agia.lt/apmokestinamieji-gaminiai/apmokestinamieji-gaminiai-placiau/>>.
 21. *LR APLINKOS MINISTERIJA Panevėžio regiono aplinkos apsaugos departamentas* [interaktyvus]. Panevėžys: Lietuvos Respublikos Aplinkos ministerija Panevėžio regiono aplinkos apsaugos departamentas [žiūrėta 2019-03-05]. Prieiga per internetą: <http://prd.am.lt/VI/article.php3?article_id=4567>.
 22. *Regioninių atliekų tvarkymo sistemų veikla* [interaktyvus]. Valstybinio audito 2013 m. rugpjūčio 2 d. ataskaita Nr. VA-P-20-9-11 [žiūrėta 2019-03-11]. Prieiga per internetą: <<http://www.vkontrole.lt/default.aspx>>.

Kasparavičius M. Vieningos gaminių, pakuočių ir atliekų apskaitos informacinės sistemos analizė Panevėžio regione: Aplinkos apsaugos studijų programos baigiamasis darbas. Darbo vadovas: lektorius Gintautas Ulys; Panevėžio kolegija, Technologijos mokslų fakultetas. Panevėžys, 2019 – 50 p.

SANTRAUKA

Atliekų susidarymo ir tvarkymo apskaita nuo 2018 m. sausio 2 d. vykdoma naudojantis Vieningos gaminių, pakuočių ir atliekų apskaitos informacine sistema (GPAIS). Šios sistemos kūrimas buvo finansuotas Europos Sąjungos struktūrinių fondų, iš Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto ir kitų teisės aktuose nustatytų finansinių šaltinių.

Naudojimas Vieningos gaminių, pakuočių ir atliekų apskaitos informacine sistema yra privalomas: gamintojams ir importuotojams, kurie į rinką tiekia gaminius (apmokestinamuosius gaminius) ir pakuotes; atliekų tvarkytojams; atliekų surinkėjams; atliekų perdirbėjams; atliekų eksportuotojams; tarpininkams, užsiimantiems atliekų prekyba; regioniniams atliekų tvarkymo centrams ir kitiems atliekų sektoriaus dalyviams. Vieningos gaminių, pakuočių ir atliekų apskaitos informacinės sistemos organizacinę struktūrą sudaro: Aplinkos ministerija (sistemos valdytojas), Aplinkos apsaugos agentūra (sistemos tvarkytojas) ir GPAIS duomenų teikėjai (sistemos dalyviai).

Vieningos gaminių, pakuočių ir atliekų apskaitos informacinės sistemos tikslas – informacinių technologijų priemonėmis valdyti gaminių, pakuočių ir atliekų apskaitos ataskaitų ir kitų duomenų rinkinių priėmimo ir pateikiamų gaminių, pakuočių ir atliekų apskaitos duomenų stebėsenos ir kontrolės procesus. Ši sistema leidžia gauti naujausius ir patikimus duomenis apie į rinką patenkančius gaminių ir pakuočių kiekius, tvarkomų atliekų srautus bei galima atsekti atliekų kelią nuo jų patekimo į rinką iki sutvarkymo.

M. Kasparavičius. Analysis of The united accounting information system of products, packages and waste in Panevėžys region: Environmental protection Professional Bachelor's Thesis. Supervisor: lecturer Gintautas Ulys; Panevėžys College, Faculty of Technological Science. Panevėžys 2019 – 50 p.

SUMMARY

Waste formation and management records are ongoing by using The united accounting information system of products, packages and waste since 2nd of January 2018. The finance for this system creation was received from European Union structural funds, the Republic of Lithuania funds and other legal financial sources.

The united accounting information system of products, packages and waste must be used by manufacturers and importers who provide market with products (taxable products) and packages to all waste management groups, businesses, regional waste management centers, waste recycling organisations, waste exporters, third parties which are involved in waste marketing and other waste sector parties. The united accounting information system of products, packages and waste organisational structure is made up of: Ministry of Environment (head of system), Environmental Protection Agency (system manager) and The united accounting information system of products, packages and waste data providers (participants of system).

The purpose of The united accounting information system of products, packages and waste is to control all the products, packages and waste processes and data movement using information technologies assistance. This way the system allows to receive the latest and reliable data and observe the quantity of products and packages entering the market and track processed waste flow; from entering the market to the end of the process.